

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

2 Φεβρουαρίου 2023

ΤΕΥΧΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Αρ. Φύλλου 507

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ

Αριθμ. 10545/Δ1

Πρόγραμμα Σπουδών για το μάθημα της Ιστορίας στις Γ', Δ', Ε' και ΣΤ' τάξεις Δημοτικού Σχολείου.

**Η ΥΦΥΠΟΥΡΓΟΣ
ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**

Έχοντας υπόψη:

1. Τις διατάξεις:

1.1. Της περ. ε' της παρ. 11 άρθρου 4 του ν. 1566/1985 (Α' 167), σε συνδυασμό με τις παρ. 1 και 2 του άρθρου 7 του ν. 2525/1997 «Ενιαίο Λύκειο, πρόσβαση των αποφοίτων στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου και άλλες διατάξεις» (Α' 188),

1.2. της υποπερ. ββ της περ. α της παρ. 3 του άρθρου 2 του ν. 3966/2011 «Θεσμικό πλαίσιο των Πρότυπων Πειραματικών Σχολείων, Ίδρυση Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής, Οργάνωση του Ινστιτούτου Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων "ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ" και λοιπές διατάξεις» (Α' 118),

1.3. του άρθρου 175 του ν. 4823/2021 «Αναβάθμιση του σχολείου, ενδυνάμωση των εκπαιδευτικών και άλλες διατάξεις» (Α' 136),

1.4. του άρθρου 90 του Κώδικα νομοθεσίας για την Κυβέρνηση και τα κυβερνητικά όργανα (π.δ. 63/2005, Α' 98), όπως διατηρήθηκε σε ισχύ με την παρ. 22 του άρθρου 119 του ν. 4622/2019 (Α' 133),

1.5. του π.δ. 81/2019 «Σύσταση, συγχώνευση, μετονομασία και κατάργηση Υπουργείων και καθορισμός των αρμοδιοτήτων τους - Μεταφορά υπηρεσιών και αρμοδιοτήτων μεταξύ Υπουργείων» (Α' 119),

1.6. του π.δ. 84/2019 «Σύσταση και κατάργηση Γενικών Γραμματειών και Ειδικών Γραμματειών/Ενιαίων Διοικητικών Τομέων Υπουργείων» (Α' 123) και

1.7. του π.δ. 2/2021 «Διορισμός Υπουργών, Αναπληρωτών Υπουργών και Υφυπουργών» (Α' 2).

2. Την υπό στοιχεία 168/Υ1/08-01-2021 κοινή απόφαση του Πρωθυπουργού και της Υπουργού Παιδείας και Θρησκευμάτων «Ανάθεση αρμοδιοτήτων στην Υφυπουργό Παιδείας και Θρησκευμάτων, Ζωή Μακρή» (Β' 33).

3. Την υπό στοιχεία 104671/ΓΔ4/27-09-2021 απόφαση της Υφυπουργού Παιδείας και Θρησκευμάτων «Πilotική Εφαρμογή Προγραμμάτων Σπουδών στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση» (Β' 4003).

4. Την υπ' αρ. 65/08-12-2022 πράξη του Διοικητικού Συμβουλίου του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής.

5. Το γεγονός ότι από την παρούσα απόφαση δεν προκαλείται δαπάνη σε βάρος του τακτικού προϋπολογισμού του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων, σύμφωνα με την υπό στοιχεία Φ.1/Γ/56/7273/Β1/23-01-2023 εισήγηση της Γενικής Διεύθυνσης Οικονομικών Υπηρεσιών του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων, αποφασίζουμε:

Το Πρόγραμμα Σπουδών για το μάθημα της Ιστορίας στις Γ', Δ', Ε' και ΣΤ' τάξεις Δημοτικού Σχολείου ορίζεται ως εξής:

Α. ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Με τον όρο «ιστορία» εννοούμε οτιδήποτε έχει συμβεί στο παρελθόν. Η Ιστορία όμως ως επιστήμη μελετά το παρελθόν πάντοτε με τη διαμεσολάβηση του ιστορικού, με στόχο τη γνώση, την κατανόηση και την ερμηνεία του. Έτσι, καθιστά δυνατή τη συγκρότηση της συλλογικής μνήμης, της ταυτότητας και της πολιτισμικής/πνευματικής κληρονομιάς λαών και κοινωνιών. Στο πλαίσιο αυτό, το μάθημα της Ιστορίας στοχεύει στην καλλιέργεια και στην ανάπτυξη ιστορικής κριτικής σκέψης και ιστορικής συνείδησης από τους μαθητές και τις μαθήτριες. Λόγω της μεθόδου διδασκαλίας του (διατύπωση ερωτημάτων και κριτική προσέγγιση των πηγών), συμβάλλει επίσης στη συγκρότηση αυτόνομων και δημοκρατικών πολιτών, με δυνατότητα αναστοχασμού, κριτικής προσέγγισης του παρελθόντος, κατανόησης του παρόντος και ανάληψης δράσης και συμμετοχής στο σύγχρονο γίνεσθαι.

Τα νέα Προγράμματα Σπουδών (Π.Σ.) της Ιστορίας εισάγουν ενιαία αντίληψη προσέγγισης του μαθήματος από τη Γ' Δημοτικού έως τη Γ' Λυκείου. Επιπλέον, έχει καταβληθεί μεγάλη προσπάθεια εξορθολογισμού της ύλης, με την επιλογή των εννοιών και την αναδιάρθρωση του περιεχομένου τους. Ειδικότερα, στο Δημοτικό το μάθημα της Ιστορίας ενσωματώνει την Αρχαία Ελληνική Μυθολογία (στη Γ' Τάξη) και οργανώνεται χρονολογικά, εξετάζοντας την Προϊστορία (Γ' Τάξη), την Αρχαία Ελληνική Ιστορία (Δ' Τάξη), τη Ρωμαϊκή και τη Βυζαντινή Ιστορία (Ε' Τάξη) και τη Νεότερη και Σύγχρονη Ελληνική Ιστορία (ΣΤ' Τάξη). Παρέχονται γενικές εισαγωγικές γνώσεις επί ποικίλων όψεων του ιστορικού γίνεσθαι, ενώ ταυτόχρονα οι μαθητές και οι μαθήτριες αποκτούν τις πρώτες τους στοιχειώδεις επαφές με τις ιστορικές πηγές και το περιεχόμενο βασικών ιστορικών εννοιών.

Η διδασκαλία γίνεται με άξονα τον/τη μαθητή/-τρια. Η εκτεταμένη χρήση πολυμορφικού/πολυτροπικού εκπαιδευτικού υλικού, η ενσωμάτωση των νέων τεχνολογιών στη διδασκαλία, η αποφυγή της αποστήθισης και η αξιοποίηση πηγών κατάλληλων για τους μαθητές και τις μαθήτριες της συγκεκριμένης ηλικίας έχουν ως στόχο την κριτική αφομοίωση της ύλης από αυτούς/-ές. Αντίστοιχα, η αξιολόγηση είναι διαρκής και διαμορφωτική και διεξάγεται ατομικά ή ομαδικά, με σκοπό τον περιορισμό της αποστήθισης και της στερείρας ή μηχανιστικής αναπαραγωγής των ιστορικών πληροφοριών από μέρος του/της μαθητή/-τριας. Ασκείται μέσα από πολλαπλές και εναλλασσόμενες μορφές, όπως η προφορική και γραπτή εξέταση και η παρουσίαση εργασιών, κατά τις οποίες ελέγχονται η αφηγηματική ικανότητα, η γνώση, η διατύπωση ιστορικού λόγου, η ανάπτυξη κριτικού συλλογισμού.

Β. ΣΚΟΠΟΘΕΣΙΑ

Γενικός σκοπός διδασκαλίας της Ιστορίας είναι η ανάπτυξη της ιστορικής σκέψης και, κατ' επέκταση, η καλλιέργεια της ιστορικής συνείδησης των μαθητών/-τριών. Η ανάπτυξη της ιστορικής σκέψης αφορά τη γνώση σημαντικών ιστορικών γεγονότων, φαινομένων και εξελίξεων και την κατανόηση των αλλαγών που υφίστανται οι ανθρώπινες κοινωνίες με την εξέλιξη του χρόνου. Η καλλιέργεια της ιστορικής συνείδησης αφορά την κατανόηση της δράσης των ανθρώπων σε συγκεκριμένες καταστάσεις και τη διαμόρφωση αξιών και στάσεων που οδηγούν στην εκδήλωση υπεύθυνης συμπεριφοράς στο παρόν και το μέλλον.

Έτσι, η διδασκαλία της Ιστορίας έχει σκοπό να ευνοήσει την καλλιέργεια της κριτικής σκέψης, της αυτογνωσίας, των επικοινωνιακών και ερευνητικών δεξιοτήτων, αλλά και την ενεργοποίηση του συναισθήματος και της φαντασίας των μαθητών/-τριών. Ο/η μαθητής/-τρια μπορεί να αποκτήσει όχι μόνο την επίγνωση ότι ο σύγχρονος κόσμος αποτελεί συνέχεια του παρελθόντος, αλλά και την αντίληψη ότι ο σύγχρονος ιστορικός ορίζοντας συνδέεται άμεσα με τη ζωή του. Επιπροσθέτως, η μελέτη της ιστορικής πορείας του ελληνικού κόσμου, στην οποία δίδεται έμφαση στο Δημοτικό, βοηθά τους/τις μαθητές/-τριες να αποτιμήσουν το ιστορικό παρελθόν του ελληνισμού και να προσδιορίσουν τη θέση τους στο σύγχρονο ευρωπαϊκό και παγκόσμιο περιβάλλον.

Ως εκ τούτου, ο γενικός σκοπός της διδασκαλίας της Ιστορίας συνδέεται με τον ευρύτερο και απώτερο σκοπό της εκπαίδευσης, που αναφέρεται στην κατανόηση του ελληνικού παρελθόντος και στη διαμόρφωση στάσεων ζωής εκ μέρους των μαθητών/-τριών, ώστε να εξελιχθούν σε ολοκληρωμένες προσωπικότητες και να καταστούν ενεργοί, δημοκρατικοί, ελεύθεροι, αυτόνομοι και υπεύθυνοι πολίτες.

ΓΕΝΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Γενικοί ιστορικοί στόχοι

Στις τέσσερις ανώτερες τάξεις του Δημοτικού η Ιστορία διδάσκεται ως διακριτό διδακτικό αντικείμενο και με τη διδασκαλία της επιδιώκεται οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- Να ασκηθούν στην ιστορική αφήγηση και σε ποικίλους τρόπους έκθεσης και κριτικής διερεύνησης της ιστορικής γνώσης.

- Να αντιληφθούν πως η υπεράσπιση της ελευθερίας, της δημοκρατίας, των ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων πραγματοποιείται από ιστορικά πρόσωπα.

- Να εντοπίσουν μέσω του αναστοχασμού στη σύγχρονη εποχή πρόσωπα και θετικές ενέργειες, με σκοπό να τα χρησιμοποιήσουν ως πρότυπα.

- Να κατανοήσουν ότι η εθνική αυτογνωσία είναι η δύναμη της δημιουργίας πολιτών με συνειδητότητα στο πλαίσιο μιας παγκοσμιοποιημένης κοινωνίας.

- Να κατανοούν τον υπομηνατισμό ενός χάρτη, ώστε να τον αξιοποιούν για την πρόσληψη της ιστορικής ύλης.

- Να αναπτύξουν την ικανότητα της προσέγγισης και κατανόησης του ιστορικού χρόνου, της χρήσης όρων που σχετίζονται με αυτόν, όπως π.Χ., μ.Χ. αιώνας, χιλιετία, Αναγέννηση, Μεσοπόλεμος.

- Να τοποθετούν τα ιστορικά γεγονότα σε άξονα χρονογραμμής/ιστοριογραμμής. Στόχοι σε σχέση με την παιδαγωγική/κριτική σκέψη.

- Να κατανοούν βασικές ιστορικές έννοιες, να τις συσχετίζουν και να προβαίνουν σε απλές γενικεύσεις.

- Να αναπτύξουν δεξιότητες αναζήτησης και αξιοποίησης της ιστορικής γνώσης.

- Να συγκρίνουν ιστορικά γεγονότα, εντοπίζοντας ομοιότητες και διαφορές.

- Να ασκηθούν στο να δομούν το περιεχόμενο, οργανώνοντας αυτό ή τα επιμέρους στοιχεία του (π.χ. γεγονότα, θεσμούς) με πολυτροπικότητα σε πίνακες, σχεδιαγράμματα, καταλόγους.

- Να είναι σε θέση να θέτουν ερωτήσεις και να δίνουν απαντήσεις, προφορικά ή γραπτά, σχετικά με τη διδασκόμενη ιστορική ύλη.

- Να καλλιεργηθεί η ενσυναίσθησή τους σε έναν πολύμορφο πολιτισμικά κόσμο που συνεχώς μεταβάλλεται.

- Να συνειδητοποιήσουν τις σταδιακές ή και τις απότομες αλλαγές που συντελέστηκαν με την πάροδο του χρόνου και τη σημασία τους στην καθημερινή ζωή των ανθρώπων.

- Να γνωρίσουν ιστορικά πρόσωπα, να αξιολογήσουν το έργο τους και να αντιληφθούν τον ρόλο που διαδραματίζουν οι σημαντικές προσωπικότητες στην Ιστορία.

- Να καλλιεργήσουν την κριτική σκέψη τους προβαίνοντας σε συσχετισμούς, αξιολογήσεις, ανάλυση αιτιών και γενικεύσεις, με την καθοδήγηση του/της εκπαιδευτικού και στο επίπεδο της ωριμότητας και της αντιληπτικής ικανότητας της ηλικίας τους.

Στόχοι σε σχέση με την επιστημονικότητα/διαθεματικότητα

- Να εξοικειωθούν με την ορολογία της ιστορικής επιστήμης, αποκτώντας ένα βασικό ιστορικό λεξιλόγιο.

- Να κατανοήσουν τη σημασία του γεωπολιτικού παράγοντα για τις ιστορικές εξελίξεις.

- Να χρησιμοποιούν στοιχεία από άλλα μαθήματα για τη μελέτη της Ιστορίας.

- Να αξιοποιούν οπτικοακουστικό υλικό, λογοτεχνικά κείμενα και έργα τέχνης της κάθε ιστορικής περιόδου.

Στόχοι σε σχέση με τις ΤΠΕ

- Να χρησιμοποιούν τις Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνίας για τη μελέτη του ιστορικού παρελθόντος.

Στόχοι σε σχέση με τον πολιτισμό

- Να γνωρίσουν την πολιτιστική και εθνική κληρονομιά και να αναπτύξουν θετική στάση για τη διαφύλαξή της.

- Να ενδυναμώσουν τα θετικά συναισθήματα, π.χ. αγάπη για τη χώρα τους και εθνική συνείδηση, διάθεση ειρηνικής συνύπαρξης, συνεργασίας και αλληλοκατανόησης με τους γειτονικούς λαούς και με άλλους λαούς που ανήκουν στην παγκόσμια κοινότητα.

- Να διαμορφώνουν προσωπική άποψη και υπεύθυνη στάση για τα κοινωνικά, πολιτικά, πολιτιστικά, εθνικά, ευρωπαϊκά και παγκόσμια θέματα και προβλήματα.

- Να διακρίνουν τον μύθο και τον θρύλο από το ιστορικό γεγονός.

- Να κατανοήσουν την κοινωνική και πολιτική ζωή των ανθρώπων στις διάφορες ιστορικές περιόδους, καθώς και τις ιδιαίτερες συνθήκες διαβίωσής τους και πώς αυτές είναι άρρηκτα συνδεδεμένες με το ιστορικό γίνεσθαι.

Στόχοι σε σχέση με την έρευνα

- Να ασκηθούν στην επιτόπια ή και ψηφιακή πρόσβαση για την άντληση ιστορικών στοιχείων που διαθέτουν μουσεία, αρχαιολογικοί χώροι, μνημεία, ιστορικά αρχεία, βιβλιοθήκες.

- Να κατακτήσουν τη γνώση μέσω της διερευνητικής μάθησης με τρόπο κριτικό και δημιουργικό.

- Να μελετούν αναστοχαστικά τις ιστορικές πηγές και να επεξεργάζονται το υλικό τους για την εξαγωγή συμπερασμάτων.

Ειδικότεροι στόχοι του μαθήματος της Ιστορίας κατά τάξεις

Γ' Τάξη

- Να αναπτύξουν το ενδιαφέρον και τη φαντασία τους για την ελληνική μυθολογία.

- Να προβληματιστούν για τη σχέση του ανθρώπου με το φυσικό περιβάλλον και τον αγώνα του για πρόοδο.

Δ' Τάξη

- Να γνωρίσουν σημαντικά γεγονότα και φαινόμενα της Αρχαίας Ελληνικής Ιστορίας (πολιτικά, κοινωνικά, πολιτισμικά, θρησκευτικά), στοιχεία της Αρχαίας Ιστορίας άλλων λαών και να κατανοήσουν την αλληλεξάρτηση των λαών και τη συνεισφορά όλων στο παγκόσμιο γίνεσθαι.

- Να κατανοήσουν και να συγκρίνουν τα πολιτεύματα της αρχαίας Ελλάδας, να εκτιμήσουν τη σημασία του δημοκρατικού πολιτεύματος και να το αποδεχθούν ως θεμελιώδες δικαίωμα των ανθρώπων και ως θετικό παράγοντα της εξέλιξής τους.

- Να επεξεργαστούν τα όρια και τις συνεπαγωγές της εξάπλωσης των αρχαίων Ελλήνων και του ελληνικού πολιτισμού.

- Να γνωρίσουν τα πολιτιστικά επιτεύγματα των αρχαίων Ελλήνων.

Ε' Τάξη

- Να γνωρίσουν σημαντικά γεγονότα της βυζαντινής περιόδου και να αποκτήσουν σαφή αντίληψη της διαχρονικής πορείας του ελληνισμού κατά την υπερχλιετή αυτή περίοδο.

- Να εκτιμήσουν θετικά τα πολιτισμικά επιτεύγματα των Βυζαντινών και την προσφορά τους στον παγκόσμιο πολιτισμό, σεβόμενοι/-ες την πολιτισμική παρουσία των λαών με τους οποίους το Βυζάντιο ήρθε σε επαφή.

- Να κατανοήσουν ότι τα δημοτικά τραγούδια και η δημοτική ποίηση αποτελούν έναν λαογραφικό και γλωσσικό θησαυρό και μαρτυρίες της συλλογικής μνήμης.

ΣΤ' Τάξη

- Να γνωρίσουν σημαντικά γεγονότα και εξελίξεις της Νεότερης και Σύγχρονης Ελληνικής Ιστορίας, καθώς και βασικά στοιχεία της Ευρωπαϊκής και Παγκόσμιας Ιστορίας της ίδιας περιόδου.

- Να συσχετίζουν αιτιωδώς μεταξύ τους γεγονότα και εξελίξεις της νεότερης και σύγχρονης περιόδου της Ελληνικής και Ευρωπαϊκής Ιστορίας.

- Να εκτιμήσουν τους αγώνες των Ελλήνων για την ελευθερία και τη δημοκρατία στα νεότερα χρόνια.

Τοπική Ιστορία

- Να εξοικειωθούν με τη διερεύνηση της ιστορίας του τόπου τους και να συνειδητοποιήσουν τη συμβολή του άμεσου περιβάλλοντός τους στη γενική ιστορία, διαμορφώνοντας ολοκληρωμένη προσωπική, κοινωνική και εθνική ιστορική ταυτότητα.

- Να συσχετίσουν την Αρχαία, τη Βυζαντινή και τη Νεότερη Ιστορία με την ιστορία του τόπου που ζουν ή της γενέθλιας πατρίδας τους και να συνδέσουν τα μνημεία της κάθε περιόδου, που σώζονται στον τόπο τους, με γεγονότα και καταστάσεις της εξεταζόμενης ιστορικής περιόδου.

Γ. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ - ΘΕΜΑΤΙΚΑ ΠΕΔΙΑ

Το περιεχόμενο του Προγράμματος Σπουδών της Ιστορίας στο Δημοτικό Σχολείο επικεντρώνεται στην Ελληνική Μυθολογία και στην Ελληνική Ιστορία.

Στη Γ' τάξη διδάσκεται το Θεματικό Πεδίο Ελληνική Μυθολογία στις ακόλουθες Θεματικές Ενότητες: Κοσμογονία, Ήρωες, Πανελλήνιες εκστρατείες. Διδάσκεται επίσης η Προϊστορία με τις ακόλουθες Θεματικές Ενότητες: Παλαιολιθική Εποχή, Νεολιθική Εποχή, Εποχή του Χαλκού (κυκλαδικός, μινωικός και μυκηναϊκός πολιτισμός).

Στη Δ' τάξη διδάσκεται το Θεματικό Πεδίο Αρχαία Ιστορία, σε Θεματικές Ενότητες που αντιστοιχούν στις μείζονες περιόδους αυτής: Ομηρική Εποχή, Αρχαϊκά Χρόνια, Κλασικά Χρόνια, Ελληνιστικά Χρόνια.

Στην Ε' τάξη διδάσκεται το Θεματικό Πεδίο Ελληνορωμαϊκή Ιστορία και Βυζαντινή Ιστορία, στις ακόλουθες Θεματικές Ενότητες: Ελληνορωμαϊκοί Χρόνοι, Πρώιμα Βυζαντινά Χρόνια, Μέση Βυζαντινή Περίοδος, Ύστερη Βυζαντινή Περίοδος.

Στη ΣΤ' τάξη διδάσκεται το Θεματικό Πεδίο Νεότεροι Χρόνοι και Σύγχρονη Εποχή. Περιλαμβάνονται οι ακόλουθες Θεματικές Ενότητες: Η Ευρώπη στα Νεότερα Χρόνια, Οι Έλληνες υπό ξένη κυριαρχία, Η Ελληνική Επανάσταση του 1821, Η Ελλάδα κατά τον 19ο αιώνα, Η Ελλάδα κατά τον 20ό αιώνα.

Εντός των προαναφερθέντων Θεματικών Πεδίων και Ενοτήτων, που ακολουθούν χρονολογική δομή, δίδονται στοιχεία για τα ακόλουθα:

- πολιτειακή και πολιτική οργάνωση και λειτουργία
- κοινωνική διαστρωμάτωση
- διακρατικές σχέσεις
- πόλεμος και διπλωματία
- καθημερινή ζωή
- εκπαίδευση
- τέχνες, γράμματα.

Δ. ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΛΑΙΣΙΩΣΗ - ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΜΑΘΗΣΗΣ Γενικά

Η Ιστορία, ως διδακτικό αντικείμενο, σε κάθε εποχή, είναι ανάλογη με τις κοινωνικές και πολιτικές δομές, το πολιτιστικό επίπεδο και τις αντιλήψεις της κοινωνίας στην οποία απευθύνεται. Κυρίαρχο διακύβευμα στη διδασκαλία και τη μάθηση της Ιστορίας είναι η προαγωγή του ιστορικού εγγραμματος σε όλο το φάσμα της υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Βασικό εργαλείο της ιστορικής σκέψης και γνώσης, καθώς και της επικοινωνίας της αποτελεί η έννοια, μια νοητική κατασκευή.

Όταν ο/η μαθητής/-τρια κατανοεί τις ιστορικές έννοιες (π.χ. εξέγερση, επανάσταση, αυτονομία, ανεξαρτησία κ.λπ.) και τις εντάσσει σε πλαίσιο σχέσεων (συσχετισμοί, γενικεύσεις), κατανοεί το ιστορικό «γίνεσθαι» και την ιστορική πραγματικότητα (ιστορικός εγγραμματισμός). Όταν, επιπλέον, αξιοποιεί και διαθεματικές έννοιες (σύστημα, μεταβολή κ.λπ.), κατανοεί τον τρόπο με τον οποίο τομείς της ευρύτερης πραγματικότητας συμβάλλουν στη διαμόρφωση του ιστορικού «γίνεσθαι» και της ιστορικής πραγματικότητας.

Παράλληλα, οι σύγχρονες συνθήκες απαιτούν την καλλιέργεια δεξιοτήτων της ζωής, ήπιων δεξιοτήτων, δεξιοτήτων τεχνολογίας και επιστήμης (κριτική σκέψη, δημιουργικότητα, συνεργασία, επικοινωνία, ευελιξία, προσαρμοστικότητα, πρωτοβουλία, οργανωτική ικανότητα, ενσυναίσθηση, επίλυση προβλήματος).

Επιδιώκοντας την καλύτερη οργάνωση και διεξαγωγή της παιδαγωγικο-διδακτικής και μαθησιακής διαδικασίας, ώστε να εξυπηρετηθεί καλύτερα ο σκοπός όλων των επιμέρους γνωστικών αντικειμένων και ο σκοπός της εκπαίδευσης γενικότερα (γνώσεις, δεξιότητες, στάσεις, αξίες, μορφές συμπεριφοράς, οι οποίες θα αποτελέσουν βασικούς συντελεστές οριζόντιας διασύνδεσης των διακριτών μαθημάτων), προτείνεται η αξιοποίηση της διαθεματικότητας και η κατά περίπτωση ομαδοσυνεργατική διάταξη της τάξης. Παράλληλα, θα πρέπει να δίνεται έμφαση όχι μόνο στη δηλωτική, αλλά και στη διαδικαστική και εννοιολογική γνώση (καλλιέργεια δεξιοτήτων, εννοιολογική υποδομή), που διευκολύνει τους/τις μαθητές/-τριες «να μαθαίνουν πώς να μαθαίνουν», να ανακαλύπτουν, να μετασχηματίζουν δηλαδή τη γνώση με ενεργητικές μεθόδους (αξιοποίηση πηγών, εκπόνηση σχεδίων εργασίας, λογισμικά, διαδικτυο) και όχι να τους προσφέρεται με τρόπο άμεσο και δασκαλοκεντρικό. Με αυτόν τον τρόπο οι μαθητές/-τριες μετασχηματίζονται από παθητικοί δέκτες σε «παραγωγούς» της γνώσης με την ταυτόχρονη ανάπτυξη της ενεργητικότητας και της δημιουργικότητάς τους.

Ρόλος του/της εκπαιδευτικού

Ο ρόλος του/της εκπαιδευτικού αλλάζει και πλέον καλείται όχι απλώς να εφαρμόζει, αλλά να σχεδιάζει και να πειραματίζεται, να προωθεί την επικοινωνία και την κριτική αντιμετώπιση της πληροφορίας. Ειδικότερα για την Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, για να επιτευχθεί ο παραπάνω σκοπός, θα πρέπει οι μαθητές/-τριες να αναπτύξουν έναν βαθμό εξοικείωσης και σύνδεσης με το μάθημα και να το βρίσκουν ενδιαφέρον και ελκυστικό. Οι εκπαιδευτικοί από την πλευρά τους θα πρέπει να δη-

μιουργήσουν ένα περιβάλλον μαθητοκεντρικό, το οποίο θα διαμορφώνει ισχυρές «δασκαλομαθητικές» και διαμαθητικές σχέσεις, που θα προωθούν τον σεβασμό, την αυτοεκτίμηση, τη συνεργατική μάθηση και ανθρωπιστικές αξίες για όλους τους/τις μαθητές/-τριες. Οι εκπαιδευτικοί χρειάζεται να αφιερώνουν χρόνο για την ανίχνευση των εμπειριών και των δυνατοτήτων, καθώς και των τρόπων σκέψης και εργασίας των μαθητών/-τριών τους. Κάτι τέτοιο είναι απαραίτητο προκειμένου να σχηματιστεί συγκροτημένη πρόταση σύνδεσης της εμπειρίας με τη θεωρία και μετάβασης από τις ιδέες (εμπειρικο-βιωματική γνώση) των παιδιών στις επιστημονικές ιστορικές αφηγηματικές επεξηγήσεις. Προκειμένου να επιτευχθεί αυτό, ο/η εκπαιδευτικός θα πρέπει να χρησιμοποιεί διδακτικές μεθόδους οι οποίες θα κρατούν αμείωτο το ενδιαφέρον των μαθητών/-τριών, θα ενεργοποιούν τη συμμετοχή, τη διαίσθηση και τη φαντασία τους και θα τους/τις κινητοποιούν ώστε να ερευνούν, μόνοι/-ες τους ή σε ομάδες (ομαδοσυνεργατική), τα ιστορικά γεγονότα και θέματα.

Διδακτική/Μαθησιακή Πράξη

Η διδακτική πράξη και ο τρόπος πραγμάτωσής της στο πλαίσιο του σχολικού μαθήματος της Ιστορίας θα πρέπει να έχουν ως αφετηρία τις πάσης φύσεως δεξιότητες, που οι μαθητές/-τριες πρέπει να δομήσουν στο μάθημα της Ιστορίας σε αντιστοιχία με τους διδακτικούς σκοπούς και στόχους της κάθε ενότητας του Προγράμματος Σπουδών, ενός κεφαλαίου ή μίας ωριαίας διδασκαλίας. Ακόμη, πρέπει να εμπλέκουν τους/τις μαθητές/-τριες στην προβληματική του ιστορικού περιεχομένου, μέσα από τις προτεινόμενες δραστηριότητες.

Οι νέες διδακτικές πρακτικές, εστιάζοντας στην καλλιέργεια ανάπτυξης γνώσεων, δεξιοτήτων/ικανοτήτων και στάσεων, υποστηρίζουν και παισιώνουν τους/τις μαθητές/-τριες, ώστε να μαθαίνουν αυτόνομα, αλλά και να συνεργάζονται, να επικοινωνούν, να διερευνούν και να ανακαλύπτουν τη γνώση. Γι' αυτό και προκρίνεται η συνολική εμπλοκή των μαθητών/-τριών στις επιμέρους πρακτικές, ως μικρών ερευνητών/-τριών.

Σύμφωνα με το Πρόγραμμα Σπουδών, το ιστορικό περιεχόμενο οργανώνεται σε διδακτικές ενότητες, καθεμία από τις οποίες αντιστοιχεί σε μία διδακτική ώρα. Βασική μεθοδολογική αρχή για τη διδασκαλία των εννοιών αυτών είναι η προσπάθεια αύξησης της ενεργού συμμετοχής των μαθητών/-τριών, η οποία μπορεί να επιτευχθεί με ποικίλα διδακτικά μέσα και εργαλεία που καταλήγουν σε δράσεις, όπως ενδεικτικά αναφέρονται ακολούθως:

α) Η μελέτη των πηγών, πέραν του ότι ενισχύει τον διερευνητικό χαρακτήρα της μάθησης, έχει πρωτεύουσα σημασία για την καλλιέργεια της ιστορικής σκέψης, εφόσον οι μαθητές/-τριες συνειδητοποιούν μέσω αυτής ότι η αφήγηση του σχολικού εγχειριδίου και του εκπαιδευτικού υλικού που αξιοποιείται συνολικά είναι το αποτέλεσμα ιστορικής έρευνας. Τα κριτήρια της επιλογής των ιστορικών πηγών πρέπει να είναι τα ακόλουθα: 1) Η εγκυρότητα της πηγής. 2) Η αντιστοιχισή τους με το περιεχόμενο και τους στόχους του κεφαλαίου και της ενότητας. 3) Η αντιπροσωπευτικότητα των ειδών των ιστορικών πηγών και η ισορροπία τους.

β) Για την εξοικείωση των μαθητών/-τριών με τη μεθοδολογία της Ιστορίας αλλά και με την εργασία σε ομάδες, σημαντικό ρόλο διαδραματίζει και η εκπόνηση ερευνητικών εργασιών. Η έρευνα μπορεί να περιλαμβάνει μελέτη ιστορικών πρωτογενών και δευτερογενών πηγών: φιλολογικών κειμένων, εικόνων, μνημείων της περιόδου, αρχιτεκτονικής, αγγειογραφίας, νομισμάτων, χαρτών, χρονολογικών πινάκων κ.λπ. Η χρήση της ιστορικής γραμμής, κυρίως με εικόνες, και οι εννοιολογικοί χάρτες συντελούν στη νοητική οργάνωση και την κατανόηση των ιστορικών γεγονότων.

γ) Η χρήση των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας ΤΠΕ (διαδίκτυο, λογισμικό σχετικό με την Ιστορία κ.ά.). Επιπλέον οι νέες τεχνολογίες αποτελούν βασικό εργαλείο του/της εκπαιδευτικού με τις δυνατότητες και το πλήθος των πληροφοριών που του/της παρέχουν.

δ) Η αξιοποίηση διαφόρων εποπτικών και οπτικοακουστικών μέσων. Τα παιδικά μυθιστορήματα και τα κόμικς, έντυπα και ηλεκτρονικά, που αναφέρονται στην ιστορική εποχή, μπορούν να αποτελέσουν ένα σημαντικό εργαλείο μάθησης, καθώς διεγείρουν τις αισθήσεις και τη φαντασία των μαθητών/-τριών, βοηθώντας τους/τες να κατανοήσουν καλύτερα τις ιστορικές έννοιες και τα ιστορικά γεγονότα.

ε) Προτείνονται επίσης η αφήγηση (με έμφαση στην οπτική επαφή, τη γλώσσα του σώματος, την κίνηση, τη μίμηση), ο κατευθυνόμενος διάλογος και οι ερωτήσεις των εκπαιδευτικών. Επιπροσθέτως τα παιχνίδια ρόλων, οι προσομοιώσεις συγκεκριμένων γεγονότων συμβάλλουν στον αναστοχασμό των μαθητών/-τριών και στην καλλιέργεια της ενσυναίσθησής τους.

στ) Η πραγματοποίηση διδακτικών επισκέψεων σε χώρους ιστορικού ενδιαφέροντος (μουσεία, αρχαιολογικοί χώροι, αίθουσες τέχνης, πινακοθήκες κ.ά.) ενισχύει το ενδιαφέρον των μαθητών/-τριών και προάγει ενεργητικές διδακτικές τεχνικές και βιωματικές δράσεις. Επίσης, οι επιτόπιες επισκέψεις σε μουσεία και αρχαιολογικούς χώρους καθιστούν τη μάθηση εμπειρία μοναδική, καθώς είναι ερευνητική και πολυαισθητηριακή, και μπορεί να οργανωθεί από τον/την εκπαιδευτικό ως έρευνα δράσης.

Πέρα από τους στόχους και τα περιεχόμενα, απαραίτητο είναι λοιπόν να αναπτυχθούν ενδεικτικές δραστηριότητες για την επίτευξη των επιδιώξεων του μαθήματος και των επιμέρους στόχων κάθε ενότητας. Ως κύρια εργαλεία θα χρησιμοποιηθούν οι ιστορικές πηγές, όπου τα παιδιά καλούνται να τις «διαβάσουν», να γράψουν, να σκεφτούν, να μιλήσουν πάνω σε αυτές, σύμφωνα

με συγκεκριμένες δραστηριότητες που τις συνοδεύουν. Επ' αυτού σημειώνεται ότι ο ιστορικός εγγραμματισμός δεν αναφέρεται σε συσσώρευση εγκυκλοπαιδικής γνώσης ιστορικών γεγονότων από κάθε ιστορική εποχή σε επίπεδο παγκόσμιου στερεώματος και δεν μπορεί αυτός να είναι ο καταληκτικός στόχος της διδασκαλίας

ας της Ιστορίας. Εντούτοις, είναι απαραίτητη η δόμηση δεξιοτήτων ορθής ακρόασης, κριτικής ανάγνωσης, ορθολογικής σκέψης, γραπτής σύνθεσης και μάθησης με την αξιοποίηση των εν λόγω ιστορικών πηγών. Ο ιστορικός εγγραμματισμός προϋποθέτει τη χρήση και κατανόηση της γλώσσας, της μορφής και της δόμησης της ιστορικής αφήγησης αναφορικά με την ανάγνωση και την παραγωγή κειμένων ιστορικού περιεχομένου, τόσο σε προφορικό όσο και γραπτό επίπεδο.

Ε. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Η αξιολόγηση του μαθήματος της Ιστορίας σε όλες τις τάξεις του δημοτικού είναι απαραίτητο να συνδέεται άμεσα με τους διδακτικούς στόχους που θέτει το Πρόγραμμα Σπουδών. Η αξιολόγηση αποτελεί βασικό και αναπόσπαστο κομμάτι της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Ο ρόλος της αξιολόγησης πρέπει κυρίως να είναι διαμορφωτικός, ανατροφοδοτικός και μεταγνώστικός, δηλαδή να ελέγχει τον βαθμό επίτευξης των διδακτικών στόχων και να συντελεί στη βελτίωση της διδασκαλίας.

Η αξιολόγηση έχει ως στόχο να ενισχύσει την αυτογνωσία και την αναστοχαστικότητα των μαθητών/-τριών και να επιβραβεύει την προσπάθειά τους, ανάλογα με τις δεξιότητες και τις ικανότητές τους αλλά και τη συμμετοχή τους. Τα στοιχεία αξιολόγησης στο μάθημα της Ιστορίας είναι η κατανόηση ιστορικών όρων, η αξιολόγηση ιστορικών προσώπων, γεγονότων και φαινομένων, οι αναλύσεις αιτιών, συνθηκών, παραγόντων, η εξαγωγή συμπερασμάτων, οι συσχετισμοί εννοιών, οι συσχετισμοί με τη σύγχρονη εποχή.

Η αξιολόγηση δεν πρέπει να ευνοεί την αποστήθιση και την αναπαραγωγή των ιστορικών γνώσεων, αλλά να προάγει τη διατύπωση ιστορικού λόγου, την ανάπτυξη κριτικού συλλογισμού και ιστορικής διερεύνησης, καθώς και την ανάπτυξη συναισθηματικών και κοινωνικών δεξιοτήτων των μαθητών/-τριών.

Για τη διαπίστωση του βαθμού και της έκτασης της επίτευξης των προαναφερομένων καθ' όλη τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς χρησιμοποιούνται η μέθοδος πρότζεκτ, λογισμικά που παρατίθενται στις δραστηριότητες ανά διδασκόμενο κεφάλαιο, δραματοποιήσεις και ποικίλες τεχνικές.

Τα κριτήρια αξιολόγησης για τους/τις μαθητές/-τριες του Δημοτικού είναι απαραίτητο να περιλαμβάνουν εργασίες όπως: συμπλήρωσης κειμένου, επιλογής σωστού-λάθους, αντιστοίχισης- σύζευξης, πολλαπλής επιλογής, ταξινόμησης-κατάταξης σύμφωνα με ορισμένα κριτήρια, συμπλήρωσης λογικών διαγραμμάτων, συμπλήρωσης ιστορικής γραμμής, ερμηνείας γραφικών παραστάσεων, λύσης σταυρολέξου ή συμπλήρωσης ακροστιχίδας, σύντομης απάντησης, ανάπτυξης απόψεων. Η διατύπωση των ερωτήσεων οφείλει να είναι σαφής και κατανοητή και τα ζητούμενα συμβατά με την αντιληπτική ικανότητα και το επίπεδο ωριμότητας των μαθητών/-τριών.

ΣΤ. ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΙΣΤΟΡΙΑ – Γ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ		
Θεματικά Πεδία	Θεματικές Ενότητες	Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα
		Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση:
Ελληνική Μυθολογία	Η ΚΟΣΜΟΓΟΝΙΑ	
	Τι πίστευαν οι αρχαίοι Έλληνες για τη γέννηση του κόσμου.	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τους βασικούς μύθους της γένεσης του κόσμου και της τάξεως (κοσμογονία) από την αρχική κατάσταση χάους και ερέβους. • Να γνωρίζουν ότι οι κοσμογονικοί μύθοι προέκυψαν ως αποτέλεσμα της ανάγκης του προϊστορικού και αρχαϊκού ανθρώπου να συλλάβει την αρχή της κοσμικής και ανθρώπινης ύπαρξης και, τελικά, την αιτία της δικής του ύπαρξης. • Να διακρίνουν τη διαφορά μεταξύ μύθου και «ιστορικής πραγματικότητας».
	Θεοί και θεές του Ολύμπου.	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τους θεούς και τις θεές του Ολύμπου. • Να γνωρίζουν τα σύμβολα των θεών και τις μεταξύ τους σχέσεις.
	Η δημιουργία του ανθρώπου.	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τους αρχαιοελληνικούς μύθους δημιουργίας του ανθρώπινου είδους και τα μυθικά πρόσωπα που σχετίζονται με αυτούς. • Να κατανοούν τις έννοιες μύθος, Τιτανομαχία, Γιγαντομαχία, λατρεία, σύμβολο.
	ΟΙ ΗΡΩΕΣ	
	Ήρωες στην αρχαία Ελλάδα.	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν γενικά ποια είναι η φύση/υπόσταση (χαρακτηριστικά) ενός ήρωα. • Να κατανοούν πώς διακρίνεται ένας μυθολογικός ήρωας από τους απλούς ανθρώπους. • Να εκτιμούν τη διαχρονικότητα των ηρώων. • Να κατανοούν την ψυχολογική διάσταση της δημιουργίας υπερηρώων.
Ο Ηρακλής. Ο νεαρός Ηρακλής. Οι κυριότεροι άθλοι του Ηρακλή στην Πελοπόννησο.	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν τα χαρακτηριστικά του ήρωα-κυνηγού στο πρόσωπο του Ηρακλή. 	

Ελληνική Μυθολογία	«Ταξίδι» στην άκρη της Γης. Το τέλος της «περιπέτειας».	<ul style="list-style-type: none"> ● Να κατανοούν τη σημασία των εννοιών: άθλος, δόξα, ήρωας. ● Να απολαμβάνουν τους μύθους που σχετίζονται με τους άθλους του Ηρακλή. ● Να ενημερωθούν για τον συμβολισμό των άθλων του ήρωα. ● Να αποτιμούν τη διαχρονική σημασία των θετικών χαρακτηριστικών του ήρωα.
	<p>Ο Θησέας. Θησέας: ο Αθηναίος ήρωας. Οι πρώτοι άθλοι. Ο Θησέας αντιμετωπίζει τον Μινώταυρο. Ο Θησέας γίνεται βασιλιάς.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Να αναγνωρίζουν τα χαρακτηριστικά του ήρωα εκπολιτιστή στο πρόσωπο του Θησέα. ● Να γνωρίζουν τους μύθους που αναφέρονται στη ζωή και τα κατορθώματα του Θησέα. ● Να ανιχνεύουν, να κατανοούν και να αξιολογούν τις ανώτερες αρετές που διακρίνουν έναν ηγέτη (θάρρος, γενναιότητα, αυταπάρνηση και αφοσίωση στον ανώτερο σκοπό της σωτηρίας της πόλης).
	ΟΙ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΕΣ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΕΣ	
	<p>Η Αργοναυτική Εκστρατεία. Το χρυσόμαλλο κριάρι σώζει τον Φρίξο και την Έλλη. Ο Ιάσοντας στην Ιωλκό. Η Αργοναυτική Εκστρατεία.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Να γνωρίζουν τους μύθους που συνδέονται με την Αργοναυτική Εκστρατεία. ● Να αντιλαμβάνονται τις δυσκολίες και τις περιπέτειες των Αργοναυτών. ● Να κατανοούν τις βασικές έννοιες της ενότητας: εκστρατεία, χρησμός, θυσία στους θεούς. ● Να αντιλαμβάνονται τους συσχετισμούς και τις συνέπειες των πράξεων των προσώπων που εμφανίζονται στην ενότητα.
	<p>Ο Τρωικός Πόλεμος. Η επιλογή του Πάρι. Η εκστρατεία των Ελλήνων εναντίον της Τροίας και η συγκέντρωση στην Αυλίδα. Η έναρξη του Πολέμου, ο θυμός, η εκδίκηση και το τέλος του Αχιλλέα. Η κατάκτηση της Τροίας.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Να γνωρίζουν τον μύθο του Τρωικού Πολέμου, όπως έχει διασωθεί ως τις μέρες μας από τα ομηρικά έπη. ● Να ανιχνεύουν και να κατανοούν την ιστορική αλήθεια που κρύβεται πίσω από τον μύθο του Τρωικού Πολέμου. ● Να γνωρίζουν τα κυριότερα πρόσωπα που συνδέονται με τον Τρωικό Πόλεμο και τα σημαντικότερα χαρακτηριστικά της προσωπικότητάς τους. ● Να αποτιμούν τα κατορθώματα ως συνέπεια των αρετών των ηρώων που πολέμησαν στην Τροία. ● Να αντιλαμβάνονται τα δεινά και τις ανατροπές που μπορεί να επιφέρουν στην εκπλήρωση ενός κοινού σκοπού η διχόνοια και η οργή.

Ελληνική Μυθολογία		<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν, μέσα από τα γεγονότα του Τρωικού Πολέμου, ήθη και έθιμα της εποχής και να κάνουν συσχετισμούς με τα έθιμα της σημερινής εποχής. • Να εντοπίσουν τις αξίες εκείνης της εποχής, όπως η φιλία, η πίστη, το χρέος στο καθήκον κ.λπ. και να τις συγκρίνουν με τη σημερινή εποχή.
	<p>Οι περιπέτειες της επιστροφής του Οδυσσέα στην πατρίδα (νόστος). Η επιστροφή του Οδυσσέα: Οι πρώτες περιπέτειες. Άνεμοι, γίγαντες και η μάγισσα Κίρκη εμποδίζουν την επιστροφή. Ο Οδυσσέας κατεβαίνει στον Άδη. Το «πέραςμα» του Οδυσσέα από τα νησιά του Ήλιου, της Καλυψώς και των Φαίακων. Η επιστροφή στην πατρίδα και νέες περιπέτειες.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τις περιπέτειες του Οδυσσέα, όπως έχουν διασωθεί από την «Οδύσσεια». • Να γνωρίζουν για τις επιβιώσεις των μύθων της «Οδύσσειας» στην ελληνική παράδοση. • Να εντοπίσουν τα στοιχεία που διευκόλυναν το ταξίδι της επιστροφής και να τα συσχετίζουν με την εξυπνάδα, την τόλμη, την επιμονή, την υπομονή και την εφευρετικότητα του Οδυσσέα. • Να αναγνωρίζουν τα σημαντικότερα πρόσωπα της «Οδύσσειας» και τα χαρακτηριστικά τους. • Να κατανοούν τον συναισθηματικό κόσμο του Οδυσσέα ως προϋπόθεση του νόστου του. • Να κρίνουν τη στάση της Πηνελόπης ως προτύπου συζυγικής πίστης και αφοσίωσης. • Να κρίνουν τη συμπεριφορά των άλλων πρωταγωνιστριών της «Οδύσσειας».
Προϊστορία	ΠΑΛΑΙΟΛΙΘΙΚΗ ΕΠΟΧΗ	
	Οι άνθρωποι είναι τροφοσυλλέκτες, κυνηγοί, ψαράδες και καλλιτέχνες.	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τη μεγάλη χρονική απόσταση της προϊστορίας αλλά και τη μεγάλη διάρκειά της (σε σχέση με τη σύγχρονη εποχή). • Να προσδιορίζουν τις δραστηριότητες των ανθρώπων για την επιβίωσή τους. • Να κατανοούν τις έννοιες: προϊστορία, ανακάλυψη, τροφοσυλλέκτης, σπήλαιο, μετακίνηση, κυνηγός, εργαλείο, λίθος.
	ΝΕΟΛΙΘΙΚΗ ΕΠΟΧΗ	
	Οι άνθρωποι ζουν σε οικισμούς, καλλιεργούν τη γη και εκτρέφουν ζώα.	<ul style="list-style-type: none"> • Να ανασυνθέτουν τις δραστηριότητες και τα επιτεύγματα των ανθρώπων από αντιπροσωπευτικά αρχαιολογικά ευρήματα. • Να συσχετίζουν τον νεολιθικό τρόπο ζωής με τη δημιουργία των πρώτων οικισμών, την καλλιέργεια της γης, την εκτροφή ζώων και την ανάπτυξη της τεχνολογίας σε όλους τους τομείς.

Προϊστορία		<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν τις έννοιες: πολιτισμός, τεχνολογία, γεωργία, κτηνοτροφία, οικισμός.
	Οι πρώτοι νεολιθικοί οικισμοί στην Ελλάδα. Σέσκλο, Διμήνι, Δισπηλιό.	<ul style="list-style-type: none"> • Να ενημερωθούν για τη σημασία των αρχαιολογικών ανακαλύψεων και να κατανοήσουν τη ζωή των ανθρώπων στο μακρινό παρελθόν. • Να προσδιορίζουν τη θέση των νεολιθικών οικισμών Σέσκλο, Διμήνι και Δισπηλιό στον χάρτη της Ελλάδας. • Να διακρίνουν και να κατανοούν τις διαφορές μεταξύ των δραστηριοτήτων των κοινωνιών του γεωργού/κτηνοτρόφου και των δραστηριοτήτων των κοινωνιών του τροφосуλλέκτη/ κυνηγού.
	Η ΕΠΟΧΗ ΤΟΥ ΧΑΛΚΟΥ	
	Ο κυκλαδικός πολιτισμός και η ζωή των ανθρώπων στις Κυκλάδες.	<ul style="list-style-type: none"> • Να προσδιορίζουν τις δραστηριότητες και τα επιτεύγματα των ανθρώπων με έμφαση στην ανάπτυξη της ναυσιπλοΐας, τη δημιουργία οχυρωμένων οικισμών και την εντατική χρήση νέων πρώτων υλών (μέταλλα). • Να διακρίνουν τη σημασία της γεωγραφικής θέσης των Κυκλάδων για τον χαρακτήρα και την ανάπτυξη του κυκλαδικού πολιτισμού. • Να κατανοούν τις έννοιες: οχύρωση, εμπόριο, μέταλλο.
	Η τέχνη του κυκλαδικού πολιτισμού.	<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν τα αντιπροσωπευτικά δείγματα της κυκλαδικής τέχνης. • Να κατανοούν τις έννοιες: τοιχογραφία, ειδώλιο.
	Μινωικός πολιτισμός και μινωική θαλασσοκρατία.	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν τη μυθολογική καταγωγή της ονομασίας του μινωικού πολιτισμού. • Να συσχετίζουν τη γεωγραφική θέση της Κρήτης με την επικράτησή της στο εμπόριο και στη ναυσιπλοΐα στο Αιγαίο και με τις επαφές της με τους αρχαίους πολιτισμούς της Ανατολής και της Μεσογείου. • Να κατανοούν την έννοια θαλασσοκρατία.
	Το μινωικό ανάκτορο.	<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν τα βασικά μέρη του ανακτόρου δίνοντας έμφαση στη διακόσμησή του. • Να προσδιορίζουν τη λειτουργία του ανακτόρου ως διοικητικού, θρησκευτικού, παραγωγικού, καλλιτεχνικού και εμπορικού κέντρου. • Να κατανοούν την έννοια ανάκτορο.

Προϊστορία	Η καθημερινή ζωή στις πόλεις των Μινωιτών.	<ul style="list-style-type: none"> • Να προσδιορίζουν βασικά και χαρακτηριστικά στοιχεία της καθημερινής ζωής στη μινωική Κρήτη μέσω της τέχνης, των παραγωγικών δραστηριοτήτων και των τελετουργιών. • Να διακρίνουν τον ειρηνικό και αισιόδοξο χαρακτήρα της ζωής των Μινωιτών από την απουσία οχύρωσης και τις παραστάσεις που εικονίζονται στα έργα της μινωικής τέχνης. • Να κατανοούν τις έννοιες: τελετουργία, εορτή, αισιοδοξία, ειρήνη.
	Τελετουργίες και γραφή στη μινωική Κρήτη. Η τέχνη της μινωικής Κρήτης.	<ul style="list-style-type: none"> • Να προσδιορίζουν τη σχέση της μινωικής θρησκείας με την τέλεση τελετουργιών, εορτών και αθλημάτων. • Να αναγνωρίζουν τον Δίσκο της Φαιστού. • Να κατανοούν τις έννοιες: θεότητα, γραφή. • Να γνωρίζουν για την εντυπωσιακή ανάπτυξη των τεχνών του μινωικού πολιτισμού. • Να διακρίνουν χαρακτηριστικά έργα μινωικής τέχνης. • Να κατανοούν την έννοια της προόδου του πολιτισμού.
	Ο μυκηναϊκός πολιτισμός και τα σημαντικότερα μυκηναϊκά κέντρα.	<ul style="list-style-type: none"> • Να προσδιορίζουν τους φορείς του μυκηναϊκού πολιτισμού και τα σημαντικότερα μυκηναϊκά κέντρα. • Να διακρίνουν ότι τα ονόματα που αποδίδουμε σε Μυκηναϊούς βασιλείς (άνακτες), βασίλισσες και ανάκτορα δεν αντιστοιχούν σε υπαρκτά πρόσωπα, αλλά σε ήρωες του Ομήρου. • Να κατανοούν ότι ο μυκηναϊκός πολιτισμός είχε στενές επαφές με τον μινωικό πολιτισμό και επηρεάστηκε από αυτόν.
	Η εξάπλωση του μυκηναϊκού πολιτισμού.	<ul style="list-style-type: none"> • Να προσδιορίζουν την εξάπλωση του μυκηναϊκού πολιτισμού και τη μυκηναϊκή θαλασσοκρατία. • Να συσχετίζουν την ίδρυση μυκηναϊκών εγκαταστάσεων στη Μεσόγειο με την εμπορική δραστηριότητα των Μυκηναίων. • Να κατανοούν τις έννοιες: εξάπλωση, κατάκτηση, κυριαρχία.
	Το μυκηναϊκό ανάκτορο.	<ul style="list-style-type: none"> • Να προσδιορίζουν τη μορφή και τη θέση του μυκηναϊκού ανακτόρου εντός της περιτειχισμένης μυκηναϊκής ακρόπολης.

Προϊστορία		<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν ότι το μυκηναϊκό ανάκτορο ήταν διοικητικό, θρησκευτικό, παραγωγικό και εμπορικό κέντρο της πόλης. • Να διακρίνουν μεταξύ τους τις έννοιες: ακρόπολη, πόλη.
	Οι μυκηναϊκοί τάφοι.	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν σημαντικούς μυκηναϊκούς τάφους και κτερίσματα τάφων. • Να συσχετίζουν τη μνημειακή μορφή των θολωτών τάφων και τα πλούσια κτερίσματά τους με τον συγκεντρωτικό χαρακτήρα της μυκηναϊκής βασιλείας. • Να κατανοούν τις έννοιες: ηγεμόνας, αξιωματούχος, κτέρισμα.
	Η καθημερινή ζωή σε ένα μυκηναϊκό ανάκτορο.	<ul style="list-style-type: none"> • Να προσδιορίζουν χαρακτηριστικές και αντιπροσωπευτικές όψεις της καθημερινής ζωής σε ένα μυκηναϊκό ανάκτορο μέσα από τα αρχαιολογικά ευρήματα. • Να διακρίνουν τον χαρακτήρα του μυκηναϊκού πολιτισμού μέσα από τη μυκηναϊκή τέχνη. • Να κατανοούν ότι η Γραμμική Β' συνδέεται με μία πρώιμη μορφή της ελληνικής γλώσσας.
	Η τέχνη του μυκηναϊκού πολιτισμού.	<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν την ανάπτυξη της μυκηναϊκής τέχνης από αντιπροσωπευτικά αρχαιολογικά ευρήματα (τείχη, ερείπια ανακτόρων, τοιχογραφίες, όπλα, έργα μικροτεχνίας και μεταλλοτεχνίας). • Να προσδιορίζουν τις ομοιότητες της μυκηναϊκής τέχνης με τη μινωική. • Να κατανοούν τις έννοιες: μεταλλοτεχνία, οπλοποιία, μικροτεχνία.

ΙΣΤΟΡΙΑ – Δ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ		
Θεματικά Πεδία	Θεματικές Ενότητες	Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα
		Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση:
Αρχαία Ιστορία	ΟΜΗΡΙΚΗ ΕΠΟΧΗ	
	Η κατάρρευση του μυκηναϊκού πολιτισμού.	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν την κατάρρευση του μυκηναϊκού πολιτισμού ως μετάβαση σε μια εποχή που χαρακτηρίζεται από φτωχά υλικά κατάλοιπα.
	Μετακινήσεις πληθυσμών στην Ελλάδα και στις ακτές της Μικράς Ασίας.	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τις πιθανές αιτίες της μετακίνησης των πληθυσμών και τις συνέπειές της στη διασταύρωση των πολιτισμών και την καλλιέργεια νέων μορφωμάτων ζωής και πολιτισμού. • Να γνωρίζουν βασικές ιστορικές έννοιες, όπως: μετανάστευση, ελληνικά φύλα, Ίωνες, Αιολείς, Δωριείς. • Να αναγνωρίζουν την ύπαρξη πληροφοριών αποκλειστικά από μεταγενέστερες πηγές, γεγονός που καθιστά αμφίβολη την αξιοπιστία των πληροφοριών.
	Η επανεμφάνιση της γραφής: Η ομηρική ποίηση, η θρησκεία και η τέχνη των Ελλήνων.	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν τη σημασία της επανεμφάνισης της γραφής και ιδιαίτερα της σύνθεσης των ομηρικών επών. • Να γνωρίζουν ότι τα έπη μπορούν να λειτουργήσουν ως πηγή πληροφόρησης για την κοινωνία, τη θρησκεία και τους θεσμούς των γεωμετρικών χρόνων, οι οποίοι θα αποτελέσουν τη βάση για τη συγκρότηση της πόλης-κράτους. • Να αναγνωρίζουν τα κύρια χαρακτηριστικά της τέχνης αυτής της περιόδου.
	ΑΡΧΑΪΚΑ ΧΡΟΝΙΑ	
	Η πόλη-κράτος.	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν την έννοια της πόλης-κράτους ως πολιτικού/κρατικού μορφώματος. • Να αναγνωρίζουν τη σημασία της πόλης-κράτους για τον κόσμο της ελληνικής αρχαιότητας και για την παγκόσμια ιστορία των θεσμών και των πολιτευμάτων. • Να κατανοούν ότι ο ελληνικός κόσμος ήταν κατακερματισμένος σε μικρές κρατικές οντότητες, οι οποίες είχαν συχνά αντικρουόμενα συμφέροντα, αλλά διέθεταν πολιτιστική ενότητα (γλώσσα, λατρεία, πεποίθηση κοινής καταγωγής, πανελλήνιοι αγώνες).

Αρχαία Ιστορία	Ο ελληνικός αποικισμός.	<ul style="list-style-type: none"> ● Να κατανοούν τον ελληνικό αποικισμό (οικονομικά, κοινωνικά και πολιτικά αίτια, διαδικασία, συνέπειες, σημασία). ● Να έχουν εικόνα του γεωγραφικού χώρου στον οποίο επεκτάθηκαν οι Έλληνες. ● Να αποτιμούν το είδος των σχέσεων που διατηρούσε η αποικία με τη μητρόπολη και τους δεσμούς που τους ένωναν. ● Να γνωρίζουν τους πανελλήνιους αγώνες και τη λειτουργία τους. ● Να έχουν μία υποτυπώδη εικόνα για τις σχέσεις των αποίκων με τους γηγενείς πληθυσμούς.
	Τα πολιτεύματα στην αρχαϊκή Ελλάδα.	<ul style="list-style-type: none"> ● Να γνωρίζουν την εξέλιξη των πολιτευμάτων (βασιλεία, αριστοκρατία, τιμοκρατία, ολιγαρχία, τυραννίδα, ισονομία, δημοκρατία), τα χαρακτηριστικά και τις διαφορές τους.
	Σπάρτη: Κοινωνική και πολιτική οργάνωση.	<ul style="list-style-type: none"> ● Να προσδιορίζουν την κοινωνική και πολιτική οργάνωση της Σπάρτης, όπως παγώθηκε τον 6ο αι. π.Χ. και όπως μαρτυρείται από τις πηγές των επόμενων αιώνων.
	Σπάρτη: Η ζωή στην πόλη.	<ul style="list-style-type: none"> ● Να γνωρίζουν τον τρόπο ζωής στο πλαίσιο της σπαρτιατικής πόλης-κράτους με έμφαση στην ολιγαρχική οργάνωση, στον ρόλο των περιοίκων και των ειλωτών και στη θέση της γυναίκας.
	Αθήνα: Η εξέλιξη του πολιτεύματος.	<ul style="list-style-type: none"> ● Να γνωρίζουν για τη μετάβαση της Αθήνας από τη βασιλεία στην αριστοκρατία.
	Αθήνα: Η νομοθεσία του Σόλωνα και οι μεταρρυθμίσεις του Κλεισθένη.	<ul style="list-style-type: none"> ● Να αναγνωρίζουν τη νομοθεσία του Σόλωνα ως μέσο για την επίλυση των κοινωνικών εντάσεων που είχαν προκληθεί από τους ευγενείς. ● Να κατανοούν τη σημασία των μεταρρυθμίσεων του Κλεισθένη ως αποτελέσματος μιας μακρόχρονης πορείας κοινωνικών και οικονομικών συγκρούσεων και εξελίξεων.
	Η τέχνη της αρχαϊκής περιόδου.	<ul style="list-style-type: none"> ● Να γνωρίζουν την τέχνη των αρχαϊκών χρόνων. ● Να γνωρίζουν τα έργα τέχνης της εποχής, τα οποία αποτελούν αντικείμενο παγκόσμιου θαυμασμού ακόμα και σήμερα. ● Να αναγνωρίζουν τα κύρια χαρακτηριστικά του δωρικού και του ιωνικού ρυθμού. ● Να αναγνωρίζουν τα χαρακτηριστικά του κούρου και της κόρης.

Αρχαία Ιστορία	Τα γράμματα.	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τα είδη της ποίησης που αναπτύχθηκαν (διδακτική και λυρική) και τη γένεση της φιλοσοφίας.
	ΚΛΑΣΙΚΑ ΧΡΟΝΙΑ	
	Το περσικό κράτος και οι Έλληνες της Μ. Ασίας.	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν την Ιωνική Επανάσταση ως αποτέλεσμα της κρίσης των σχέσεων σε πολιτικό-οικονομικό επίπεδο μεταξύ της περσικής μοναρχίας και των ελληνικών πόλεων της Μ. Ασίας. • Να γνωρίζουν για τον χαρακτήρα των Περσικών Πολέμων στο πλαίσιο της επεκτατικής πολιτικής της περσικής μοναρχίας.
	Ο περσικός κίνδυνος – Η Μάχη του Μαραθώνα.	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν για τους Περσικούς Πολέμους και τη Μάχη του Μαραθώνα, ως ελπιδοφόρου προλόγου, καθώς και για τον ρόλο της στρατηγικής του Μιλτιάδη.
	Η Μάχη των Θερμοπυλών.	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν το νόημα της Μάχης των Θερμοπυλών, η οποία, παρά την αρνητική έκβασή της, αποτέλεσε τον πρώτο αγώνα αναχαίτισης των περσικών δυνάμεων του Ξέρξη. • Να γνωρίζουν στοιχεία της προσωπικότητας του Λεωνίδα και να αναγνωρίζουν τον ρόλο που διαδραμάτισε.
	Η Ναυμαχία της Σαλαμίνας.	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν για τη Ναυμαχία της Σαλαμίνας και την αντιπαράθεση των Ελλήνων συμμάχων σχετικά με τη γραμμή άμυνας ως πρώιμη μορφή των μεταξύ τους ανταγωνισμών. • Να γνωρίζουν στοιχεία της προσωπικότητας του Θεμιστοκλή και να αναγνωρίζουν τον ρόλο που διαδραμάτισε στη δημιουργία της ναυτικής δύναμης των Αθηναίων και στη Ναυμαχία της Σαλαμίνας.
	Η Μάχη των Πλαταιών, η Ναυμαχία της Μυκάλης και το τέλος των Περσικών Πολέμων.	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν για τις τελευταίες συγκρούσεις των Περσικών Πολέμων: τη Μάχη των Πλαταιών και τη Ναυμαχία της Μυκάλης. • Να αξιολογούν τα γεγονότα των Περσικών Πολέμων ως τους λόγους για τη διαμόρφωση ταυτότητας του ελληνικού κόσμου ενόψει του «ασιατικού κινδύνου». • Να γνωρίζουν τη διάσταση που έλαβαν οι Περσικοί Πόλεμοι στις παραδόσεις του αρχαίου ελληνικού κόσμου.
	ΧΡΥΣΟΣ ΑΙΩΝΑΣ	
	Η Αθήνα γίνεται η πιο ισχυρή δύναμη.	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν την εκδήλωση του ανταγωνισμού των ελληνικών πόλεων-κρατών για την επιβολή της ηγεμονίας τους στην Ελλάδα μετά τα Μηδικά και τη

Αρχαία Ιστορία	σύσταση της Αθηναϊκής/Δηλιακής Συμμαχίας.
Το πολίτευμα και η κοινωνία της Αθήνας στα χρόνια του Περικλή.	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τις μεταρρυθμίσεις του Περικλή, οι οποίες είχαν ως αποτέλεσμα τον εκδημοκρατισμό του πολιτεύματος. • Να γνωρίζουν τα βασικά χαρακτηριστικά της αθηναϊκής δημοκρατίας.
Η κοινωνία και η ζωή στην αρχαία ελληνική πόλη.	• Να γνωρίζουν στοιχεία καθημερινού βίου και πολιτισμού των αρχαίων Αθηναίων: αγωγή των νέων, καθημερινές ασχολίες των κοινωνικών ομάδων, θέση της γυναίκας, ανάπτυξη πολιτικού βίου.
Ο «Χρυσός Αιώνας» της τέχνης.	• Να αναγνωρίζουν τα έργα τέχνης του Χρυσού Αιώνα ως αποτέλεσμα γνώσης κανόνων συμμετρίας και αισθητικής αγωγής.
Η Αθήνα γίνεται σχολείο της Ελλάδας.	• Να γνωρίζουν σημαντικούς ανθρώπους των γραμμάτων για τους οποίους γίνεται λόγος ακόμα και σήμερα.
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΑΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ – ΣΠΑΡΤΙΑΤΙΚΗ ΗΓΕΜΟΝΙΑ – ΘΗΒΑΪΚΗ ΗΓΕΜΟΝΙΑ	
Αίτια και αφορμές του πολέμου.	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τον Πελοποννησιακό Πόλεμο ως αγώνα μεταξύ των πόλεων-κρατών με καταστροφικές για τον ελληνικό κόσμο συνέπειες. • Να διακρίνουν τη βασική αιτία του Πελοποννησιακού Πολέμου.
Οι κυριότερες φάσεις του πολέμου και το τέλος του.	• Να γνωρίζουν για τον λοιμό της Αθήνας, για τον ρόλο του Περικλή, του Αλκιβιάδη και του Νικία, καθώς και για την έκβαση του πολέμου και τις καταστροφικές συνέπειές του.
Η ηγεμονία της Σπάρτης.	• Να γνωρίζουν τα σημαντικότερα γεγονότα ανάδειξης της Σπάρτης σε ηγεμονική δύναμη.
Η ηγεμονία της Θήβας.	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τα σημαντικότερα γεγονότα ανάδειξης της Θήβας σε ηγεμονική δύναμη. • Να προσδιορίζουν τα χαρακτηριστικά του Βοιωτικού Κοινού και να το συγκρίνουν με την Αθηναϊκή και την Πελοποννησιακή Συμμαχία.
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	
Η Μακεδονία, μια νέα ελληνική δύναμη.	• Να αποτιμούν την προσωπικότητα του Φιλίππου Β' ως προτύπου του χαρισματικού ηγέτη.
Μέγας Αλέξανδρος: Η προσωπικότητα και το έργο του.	• Να αξιολογούν την προσωπικότητα του Μ. Αλεξάνδρου.

Αρχαία Ιστορία		<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν τη συμβολή του Μ. Αλεξάνδρου στην ιστορία, την τέχνη, τη γλώσσα, τον πολιτισμό, την οικονομία, σε Ευρώπη, Αφρική και Ασία.
Η εκστρατεία του Μ. Αλεξάνδρου.		<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τους κυριότερους σταθμούς της εκστρατείας του Μ. Αλεξάνδρου. • Να κατανοούν την ιστορική σημασία της επέκτασης του ελληνισμού στην Ανατολή και αντίστροφα.
ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΑ		
Η αυτοκρατορία του Μ. Αλεξάνδρου διασπάται.		<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τη διαίρεση της αυτοκρατορίας του Μ. Αλεξάνδρου σε ελληνιστικά βασίλεια (Αντιγονίδες, Πτολεμαίοι, Σελευκίδες).
Η καθημερινή ζωή στα ελληνιστικά χρόνια.		<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τον τρόπο ζωής των ανθρώπων στα ελληνιστικά βασίλεια. • Να κατανοούν τους λόγους της μετακίνησης μεγάλου αριθμού Ελλήνων στην Ανατολή, την ίδρυση εκεί ελληνικών πόλεων και τις σχέσεις τους με το γηγενές πληθυσμιακό στοιχείο.
Οι τέχνες και τα γράμματα στα ελληνιστικά χρόνια.		<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τις τέχνες, τα γράμματα και τις επιστήμες των ελληνιστικών χρόνων.
Το ρωμαϊκό κράτος.		<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν την κοινωνική και πολιτική οργάνωση της Ρώμης κατά την περίοδο της βασιλείας και στη συνέχεια της ελεύθερης πολιτείας (res publica). • Να γνωρίζουν τα κυριότερα γεγονότα που συνδέονται με την ίδρυση και την ανάπτυξη του ρωμαϊκού κράτους.
Η Καρχηδόνα συγκρούεται με τη Ρώμη.		<ul style="list-style-type: none"> • Να είναι ενήμεροι/-ες για την κατάκτηση της Καρχηδόνας από τη Ρώμη.
Η υποταγή του ελληνικού κόσμου.		<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν τη δημιουργία και την οργάνωση των Συμπολιτειών (Αιτωλική – Αχαϊκή) ως την ύστατη προσπάθεια ένωσης των Ελλήνων σε πολιτική κοινότητα. • Να γνωρίζουν για την κατάκτηση των Ελλήνων από τους Ρωμαίους και κυρίως τις μεθόδους που οι τελευταίοι χρησιμοποίησαν.

ΙΣΤΟΡΙΑ – Ε΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ		
Θεματικά Πεδία	Θεματικές Ενότητες	Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα
		Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση:
Ελληνο-ρωμαϊκή Ιστορία	ΤΑ ΕΛΛΗΝΟΡΩΜΑΪΚΑ ΧΡΟΝΙΑ	
	Η Ελλάδα γίνεται τμήμα της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας.	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν την αλλαγή που επέφερε στον πολιτικό χάρτη της ανατολικής Μεσογείου η επέκταση της ρωμαϊκής ισχύος. • Να κατανοούν τους παράγοντες που συνέβαλαν στην υποταγή των Ελλήνων στους Ρωμαίους. • Να γνωρίζουν τον τρόπο λειτουργίας των ελληνικών πόλεων και τις συνθήκες ζωής σε αυτές υπό ρωμαϊκή διοίκηση.
	Ο ελληνορωμαϊκός πολιτισμός.	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν τη σημασία του όρου «ελληνορωμαϊκός πολιτισμός». • Να αναγνωρίζουν τη συνεισφορά των Ελλήνων στη δημιουργία του ελληνορωμαϊκού πολιτισμού. • Να γνωρίζουν χαρακτηριστικά δημιουργήματα του ελληνορωμαϊκού πολιτισμού στον χώρο των γραμμάτων και των τεχνών.
	Η οργάνωση και η διοίκηση της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας.	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τον πολυπολιτισμικό και πολυεθνικό χαρακτήρα της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας. • Να κατανοούν τη σημασία του όρου «Ρωμαϊκή Ειρήνη» (Pax Romana). • Να γνωρίζουν τα βασικά χαρακτηριστικά του διοικητικού συστήματος που εφάρμοσαν οι Ρωμαίοι και τους τρόπους με τους οποίους διατηρούσαν την ενότητα της αχανούς αυτοκρατορίας τους.
	Η καθημερινή ζωή στην αρχαία Ρώμη.	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν βασικά στοιχεία της καθημερινής ζωής των Ρωμαίων τόσο στη Ρώμη όσο και στις επαρχίες. • Να επισημαίνουν ομοιότητες και διαφορές της καθημερινότητας των ανθρώπων στην αρχαία Ρώμη και στην αρχαία ελληνική πόλη-κράτος. • Να αναγνωρίζουν ότι η καθημερινότητα των Ρωμαίων διέθετε ορισμένα στοιχεία αστικού πολιτισμού που δεν υπήρχαν εκτός των ορίων του ρωμαϊκού κόσμου.
Ο Διοκλητιανός και η διοικητική μεταρρύθμιση της αυτοκρατορίας.	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τα εσωτερικά και εξωτερικά προβλήματα που αντιμετώπισε η Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία κατά τον 3ο αιώνα μ.Χ. 	

Ελληνο-ρωμαϊκή Ιστορία		<ul style="list-style-type: none"> ● Να κατανοούν τη λειτουργία του αποκεντρωτικού διοικητικού συστήματος που επέβαλε ο Διοκλητιανός (Τετραρχία) και να το συνδέουν με τα προβλήματα που προσπαθούσε να αντιμετωπίσει. ● Να γνωρίζουν τη σημασία και την έκταση των διωγμών που εξαπέλυσε ο Διοκλητιανός κατά των χριστιανών. ● Να γνωρίζουν τα γεγονότα που οδήγησαν στην αναίρεση του συστήματος της τετραρχίας και στην επιβολή της μονοκρατορίας του Κωνσταντίνου.
Βυζαντινή Ιστορία	ΤΑ ΠΡΩΙΜΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΑ ΧΡΟΝΙΑ: Η ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΡΩΜΑΪΚΗ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ	
	Ο Κωνσταντίνος Α' και η ίδρυση της Κωνσταντινούπολης.	<ul style="list-style-type: none"> ● Να κατανοούν τους λόγους που οδήγησαν τον Κωνσταντίνο να ιδρύσει ένα νέο πολιτικό και διοικητικό κέντρο στην Ανατολή και να αξιολογούν την απόφασή του. ● Να αποτιμούν τα πλεονεκτήματα της γεωγραφικής θέσης της Κωνσταντινούπολης. ● Να κατανοούν τη σημασία του όρου «ανεξιθρησκία», να κρίνουν τη στάση του Κωνσταντίνου έναντι του χριστιανισμού και να τη συγκρίνουν με αυτήν του Διοκλητιανού. ● Να αποτιμούν τη σημασία αλλά και την υποκειμενικότητα του προσδιορισμού «Μέγας» που συνοδεύει ορισμένες ιστορικές προσωπικότητες.
	Η εξάπλωση και η επικράτηση του χριστιανισμού.	<ul style="list-style-type: none"> ● Να γνωρίζουν τη σημασία του «διατάγματος» των Μεδιολάνων για την εξάπλωση του χριστιανισμού. ● Να γνωρίζουν και να αξιολογούν τη θρησκευτική πολιτική του Ιουλιανού και του Θεοδοσίου Α'. ● Να κατανοούν τους λόγους της επικράτησης του χριστιανισμού στη σύγκρουση με την αρχαία θρησκεία. ● Να γνωρίζουν την προσπάθεια που κατέβαλαν οι πατέρες της Εκκλησίας κατά τον 4ο αιώνα για τη σύζευξη της ελληνικής με τη χριστιανική παιδεία.
	Η διαίρεση της αυτοκρατορίας και η κατάλυση του δυτικού τμήματος.	<ul style="list-style-type: none"> ● Να αξιολογούν την ιστορική σημασία της απόφασης του Θεοδοσίου Α' να μοιράσει τη διοίκηση του κράτους στους δύο διαδόχους του.

Βυζαντινή Ιστορία		<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν και να κατανοούν τις συνθήκες κατάλυσης του δυτικού τμήματος από τα γερμανικά φύλα. • Να γνωρίζουν και να αξιολογούν τους τρόπους με τους οποίους το ανατολικό τμήμα αντιμετώπισε τον γερμανικό κίνδυνο.
	Ο Ιουστινιανός και η προσπάθεια ανασύστασης της ρωμαϊκής οικουμένης.	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν το έργο του Ιουστινιανού στον τομέα της εξωτερικής πολιτικής και να αντιληφθούν ότι βασικός του στόχος ήταν η επέκταση του κράτους στα παλαιά σύνορα της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας. • Να επισημαίνουν τα θετικά και αρνητικά αποτελέσματα των μακροχρόνιων πολέμων που διεξήγαγε ο Ιουστινιανός στη Δύση. • Να γνωρίζουν και να αξιολογούν το έργο του Ιουστινιανού στον τομέα της εσωτερικής πολιτικής (διοίκηση, νομοθεσία, θρησκευτική πολιτική, οικοδομικό πρόγραμμα). • Να αναγνωρίζουν τον ναό της Αγίας Σοφίας ως το λαμπρότερο αρχιτεκτονικό δημιούργημα του οικοδομικού προγράμματος του Ιουστινιανού. • Να κατανοούν τον ρόλο των «Δήμων» της Κωνσταντινούπολης και τα αίτια της εξέγερσής τους κατά του Ιουστινιανού (Στάση του Νίκα).
	Η ΜΕΣΗ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ: Η ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ	
	Η εποχή του Ηρακλείου.	<ul style="list-style-type: none"> • Να κρίνουν την προσωπικότητα του Ηρακλείου ως στρατηγού-αυτοκράτορα. • Να κατανοούν τα αίτια της επικράτησης του Βυζαντίου στον αγώνα κατά των Περσών και των Αβάρων στα χρόνια της βασιλείας του Ηρακλείου. • Να αξιολογούν τη σημασία της καθιέρωσης της ελληνικής ως επίσημης γλώσσας του κράτους και της υιοθέτησης του ελληνικού τίτλου «βασιλεύς» από τον ίδιο τον αυτοκράτορα.
	Η αραβική επέκταση και η άμυνα των Βυζαντινών.	<ul style="list-style-type: none"> • Να επισημαίνουν τους παράγοντες που ευνόησαν την αραβική επέκταση. • Να αποτιμούν τη σημασία που είχε για την Ευρώπη η ανάσχεση της αραβικής επέκτασης από τους Βυζαντινούς. • Να γνωρίζουν το σύστημα των θεμάτων και των θεματικών στρατών και να αποτιμούν την αποτελεσματικότητά του για την άμυνα της αυτοκρατορίας.

Βυζαντινή Ιστορία		<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τη συνεισφορά της στρατιωτικής τεχνολογίας των Βυζαντινών (υγρόν πυρ) στις στρατιωτικές νίκες επί των Αράβων. • Να γνωρίζουν τη συμβολή των Ακριτών στην άμυνα της αυτοκρατορίας και να εντοπίζουν την ηρωοποίησή τους από τη λαϊκή μούσα (ακριτικά τραγούδια). • Να γνωρίζουν βασικά επιτεύγματα του αραβικού πολιτισμού και να κατανοούν την πολιτιστική αλληλεπίδραση μεταξύ του αραβικού κόσμου, του Βυζαντίου και της δυτικής Ευρώπης.
	Η Συριακή δυναστεία, ο εκσυγχρονισμός της νομοθεσίας και της διοίκησης.	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν το μεταρρυθμιστικό έργο του Λέοντα Γ' και των διαδόχων του στη διοίκηση και τη νομοθεσία. • Να αναλύουν τη σκοπιμότητα των μέτρων προστασίας των ελεύθερων γεωργών. • Να γνωρίζουν ότι κατά την εποχή της ανασυγκρότησης (7ος και 8ος αιώνας) εγκαταλείπονται οριστικά τα τελευταία χαρακτηριστικά του αρχαίου κόσμου και παγιώνονται τα χαρακτηριστικά της μεσαιωνικής κοινωνίας.
	Η κρίση της Εικονομαχίας.	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν τα κίνητρα της εικονομαχικής πολιτικής των αυτοκρατόρων της Συριακής δυναστείας και εκείνα της δυναστείας του Αμορίου. • Να γνωρίζουν τις βασικές θέσεις των δύο αντιμαχόμενων παρατάξεων. • Να γνωρίζουν και να αξιολογούν τα αποτελέσματα της εικονομαχικής έριδας για το βυζαντινό κράτος και τον βυζαντινό πολιτισμό.
	Ο εκχριστιανισμός των Σλάβων.	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τη στάση του βυζαντινού κράτους έναντι των σλαβικών πληθυσμών της Βαλκανικής. • Να κατανοούν τους λόγους για τους οποίους το Βυζάντιο επιδίωξε τον εκχριστιανισμό των Σλάβων. • Να αξιολογούν τη σημασία του έργου των ιεραποστόλων Κυρίλλου και Μεθοδίου τόσο για τους ίδιους τους Σλάβους όσο και για το Βυζάντιο.
	Οι γείτονες του Βυζαντίου: Βούλγαροι και Ρώσοι.	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τις πολυκύμαντες και πολυδιάστατες σχέσεις (σύγκρουσης και συνεργασίας) του Βυζαντίου με τους δύο βόρειους γείτονές του. • Να είναι ενήμεροι/-ες για την πολιτική και πολιτιστική διάσταση του εκχριστιανισμού

Βυζαντινή Ιστορία		των Βουλγάρων και των Ρώσων από το Βυζάντιο.
	Η Μακεδονική δυναστεία: Το απόγειο της ακμής του Βυζαντίου.	<ul style="list-style-type: none"> ● Να γνωρίζουν τις στρατιωτικές νίκες των στρατηγών-αυτοκρατόρων της Μακεδονικής δυναστείας επί των Αράβων και των Βουλγάρων και τα θετικά αποτελέσματά τους για την οικονομία και το διεθνές κύρος του Βυζαντίου. ● Να γνωρίζουν το νομοθετικό και διοικητικό έργο των Μακεδόνων αυτοκρατόρων και να κατανοούν τη σημασία της σύγκρουσής τους με τους «δυνατούς». ● Να γνωρίζουν ότι η περίοδος από τα μέσα του 9ου έως το τέλος του 10ου αιώνα είναι η εποχή της μέγιστης ακμής του Βυζαντίου.
	Οι τελευταίοι Μακεδόνες αυτοκράτορες και οι διάδοχοί τους: Εσωτερικά και εξωτερικά προβλήματα.	<ul style="list-style-type: none"> ● Να γνωρίζουν τα γεγονότα που υπονόμισαν την εσωτερική ισχύ και τη διεθνή θέση της αυτοκρατορίας κατά την περίοδο αυτή. ● Να αναγνωρίζουν το νέο πλαίσιο των εξωτερικών απειλών (Σελτζούκοι, Νορμανδοί). ● Να γνωρίζουν ότι τα μεγάλα προβλήματα που αντιμετώπισε το Βυζάντιο κατά την Ύστερη Περίοδο έχουν τις ρίζες τους στα χρόνια των τελευταίων Μακεδόνων αυτοκρατόρων και των διαδόχων τους.
	Οι σχέσεις του Βυζαντίου με τη Δύση.	<ul style="list-style-type: none"> ● Να επισημαίνουν τη μακρά παρουσία του βυζαντινού κράτους στην ιταλική χερσόνησο (εξαρχάτο Ραβέννας, Κατεπανάτο Ιταλίας). ● Να κατανοούν τους λόγους για τους οποίους οι Βυζαντινοί αντέδρασαν στην αυτοκρατορική στέψη του Καρλομάγνου και του Όθωνα Α΄. ● Να γνωρίζουν τα γεγονότα που οδήγησαν στο πρώτο (867 μ.Χ.) και το δεύτερο (1054 μ.Χ.) Σχίσμα των Εκκλησιών και να αντιληφθούν τις πολιτικές συνέπειες που είχαν μακροπρόθεσμα για το Βυζάντιο.
	Τα γράμματα και οι τέχνες στο Βυζάντιο. ¹	<ul style="list-style-type: none"> ● Να γνωρίζουν τον όγκο και την ποικιλία της Βυζαντινής γραμματείας. ● Να γνωρίζουν τα επιτεύγματα των Βυζαντινών στον χώρο της τέχνης (αρχιτεκτονική, μουσική, ζωγραφική, μικροτεχνία).

¹ Τα θέματα «Γράμματα και τέχνες στο Βυζάντιο», «Καθημερινή ζωή στο Βυζάντιο» και «Εκπαίδευση στο Βυζάντιο» διατρέχουν όλη τη Βυζαντινή Ιστορία, παρουσιάζονται όμως εδώ, εφόσον η περίοδος ακμής του Βυζαντίου είναι και η πιο χαρακτηριστική και πρόσφορη για την παρουσίαση διαχρονικών θεμάτων.

Βυζαντινή Ιστορία		<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν σημαντικές πνευματικές προσωπικότητες του Βυζαντίου. • Να αξιολογούν την προσφορά των Βυζαντινών στη διαφύλαξη της αρχαίας ελληνικής κληρονομιάς και στην ευρωπαϊκή Αναγέννηση.
	Η καθημερινή ζωή στο Βυζάντιο.	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν βασικά στοιχεία της καθημερινής ζωής των ανθρώπων στο Βυζάντιο, τόσο στην Κωνσταντινούπολη όσο και στις επαρχίες. • Να συγκρίνουν την καθημερινότητα των Βυζαντινών με τη σύγχρονη καθημερινή ζωή και να διαπιστώνουν ομοιότητες και διαφορές.
	Η εκπαίδευση στο Βυζάντιο.	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τις βαθμίδες και το περιεχόμενο της εκπαίδευσης στο Βυζάντιο. • Να κατανοούν τον μη συστηματικό και ιδιωτικό χαρακτήρα της εκπαίδευσης των Βυζαντινών. • Να γνωρίζουν την κρατική μέριμνα για την «ανώτατη» εκπαίδευση.
	Η ΥΣΤΕΡΗ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ	
	Οι Βυζαντινοί αντιμετώπιζον νέους εχθρούς.	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναλύουν τη σημασία των ειρηνικών σχέσεων και των συγκρούσεων των Βυζαντινών με τους εχθρούς της αυτοκρατορίας (Νορμανδών, Σελτζούκων Τούρκων, ιταλικών ναυτικών πόλεων). • Να γνωρίζουν τις ενέργειες του Αλέξιου Α΄ Κομνηνού για την αντιμετώπιση των κινδύνων από τη Δύση.
	Η δυναστεία των Κομνηνών και η βενετική οικονομική διείσδυση.	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τους παράγοντες που οδήγησαν το Βυζάντιο σε εσωτερικά προβλήματα και σταδιακή παρακμή. • Να αποτιμούν τις κοινωνικές διαστάσεις της σταδιακής παρακμής του Βυζαντίου.
	Η Άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Σταυροφόρους και ο διαμελισμός της αυτοκρατορίας.	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν το κίνημα των Σταυροφοριών, που οδήγησε τελικά στην Άλωση της Κωνσταντινούπολης, και να αναλύουν τα αίτια και τις επιπτώσεις της άλωσης. • Να αξιολογούν την προσπάθεια των ελληνικών κρατών, που δημιουργήθηκαν, να ανακτήσουν την Κωνσταντινούπολη.
	Η ανάκτηση της Κωνσταντινούπολης και οι τελευταίες αναλαμπές.	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναπτύσσουν την κριτική σκέψη τους ερευνώντας τον τρόπο ανάκτησης της Κωνσταντινούπολης το 1261 μ.Χ. • Να γνωρίζουν τη νέα κατάσταση της Κωνσταντινούπολης που αντιμετώπισε ο Μιχαήλ Η΄ μετά την ανάκτησή της.

Βυζαντινή Ιστορία	Η ακμή της Θεσσαλονίκης.	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναλύουν τους λόγους για τους οποίους η Θεσσαλονίκη παρέμεινε σημαντικό πνευματικό και οικονομικό κέντρο σε όλη τη διάρκεια της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας. • Να προσεγγίζουν κριτικά τη σημασία των ιστορικών και θρησκευτικών κειμηλίων του Αγίου Όρους στον πολιτισμό του τόπου τους.
	Η επέκταση των Οθωμανών και η δυναστεία των Παλαιολόγων.	<ul style="list-style-type: none"> • Να είναι ενήμεροι/-ες για την πορεία και τα στάδια επέκτασης των Οθωμανών στο Βυζάντιο και στα Βαλκάνια. • Να κατανοούν το μέγεθος και τη σοβαρότητα των προβλημάτων που αντιμετώπιζαν οι Βυζαντινοί. • Να αξιολογούν τις επιλογές του Κωνσταντίνου ΙΑ΄ Παλαιολόγου.
	Η πολιορκία και η Άλωση της Κωνσταντινούπολης.	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν για τη μεγαλειώδη αλλά απέλπιδα προσπάθεια των Βυζαντινών να σώσουν την Κωνσταντινούπολη. • Να αξιολογούν τη σημασία της Άλωσης της Κωνσταντινούπολης. • Να ερευνούν κείμενα, θρύλους και παραδόσεις που αναφέρονται στην Άλωση της Κωνσταντινούπολης.
	Το Βυζάντιο μετά το Βυζάντιο.	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν ότι η επιρροή της πολιτισμικής κληρονομιάς του Βυζαντίου υπερβαίνει τα χρονικά όρια της ύπαρξης του βυζαντινού κράτους και συνεχίζεται ως τις μέρες μας.
	ΘΕΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ	
	Η βυζαντινή Κύπρος.	<ul style="list-style-type: none"> • Να αξιολογούν τη στρατηγική σημασία της θέσης της Κύπρου και να ερμηνεύουν τους ισχυρούς δεσμούς της με το Βυζάντιο. • Να γνωρίζουν τις αλληπάλληλες επιθέσεις εχθρών αλλά και τις κατακτήσεις που δέχτηκε και υπέστη το νησί κατά τη διάρκεια των βυζαντινών χρόνων.
	Η θέση της γυναίκας στο Βυζάντιο.	<ul style="list-style-type: none"> • Να κρίνουν τη θέση της γυναίκας στο Βυζάντιο. • Να διερευνούν τον ρόλο της γυναίκας στη βυζαντινή κοινωνία και να γνωρίζουν τη μέριμνα του Βυζαντινού νομοθέτη γι' αυτήν.
	Η διπλωματία στο Βυζάντιο.	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν μεθόδους και μέσα της βυζαντινής διπλωματίας (π.χ. πρεσβείες, ιεραποστολές-εκχριστιανισμός, αναδοχές, επιγαμίες, παραχωρήσεις, διάσπαση των αντιπάλων).

Βυζαντινή Ιστορία		<ul style="list-style-type: none"> • Να εξηγούν ότι οι Βυζαντινοί κατέφευγαν στον πόλεμο αφού είχαν εξαντλήσει όλα τα μέσα διατήρησης της ειρήνης. • Να συνδέουν και να συσχετίζουν την έννοια της διπλωματίας με τις συνεργασίες και τις συμμαχίες των διαφόρων χωρών.
	Βυζαντινή παιδεία και τέχνη.	<ul style="list-style-type: none"> • Να συζητούν τη σημασία της βυζαντινής παιδείας για τον ευρωπαϊκό πολιτισμό. • Να αποτιμούν τη σπουδαιότητα της βυζαντινής τέχνης για τον παγκόσμιο πολιτισμό.
	Η γλώσσα των Βυζαντινών.	<ul style="list-style-type: none"> • Να συγκρίνουν την ομιλούμενη με τη γραπτή γλώσσα και τη μεγαλογράμματη με τη μικρογράμματη γραφή. • Να γνωρίζουν ότι η βυζαντινή γλώσσα υπήρξε η γέφυρα ανάμεσα στην αρχαία και τη νέα ελληνική γλώσσα.

ΙΣΤΟΡΙΑ – ΣΤ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ		
Θεματικά Πεδία	Θεματικές Ενότητες	Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα
		Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση:
Νεότεροι Χρόνοι	Η ΕΥΡΩΠΗ ΣΤΑ ΝΕΟΤΕΡΑ ΧΡΟΝΙΑ	
	Αναγέννηση, Γεωγραφικές Ανακαλύψεις.	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τη σημασία της εφεύρεσης της τυπογραφίας στην ανάπτυξη του πολιτισμού και της παιδείας. • Να κατανοούν τη συμβολή της περιόδου της Αναγέννησης στην καλλιτεχνική και επιστημονική πρόοδο. • Να συνειδητοποιούν την αξία του κινήματος του ανθρωπισμού. • Να γνωρίζουν τις επιπτώσεις των εξερευνήσεων και της κατάκτησης των νέων χωρών στην οικονομική και κοινωνική εξέλιξη της Ευρώπης.
	Μεταρρύθμιση, Θρησκευτικοί πόλεμοι.	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν τη θρησκευτική διάσπαση της δυτικής, βόρειας και κεντρικής Ευρώπης ως συνέπεια του κινήματος της Μεταρρύθμισης. • Να γνωρίζουν για την αντίδραση της Καθολικής Εκκλησίας, τις θετικές και αρνητικές πρωτοβουλίες της (Ιερά Εξέταση). • Να γνωρίζουν για τις αρνητικές συνέπειες των πολεμικών συγκρούσεων που ακολούθησαν τη θρησκευτική διάσπαση της Καθολικής Εκκλησίας.
	Διαφωτισμός, Αμερικανική Επανάσταση και Γαλλική Επανάσταση.	<ul style="list-style-type: none"> • Να αξιολογούν την ιδέα της ελευθερίας του ατόμου και των λαών. • Να κατανοούν τη σημασία του Διαφωτισμού, της Αμερικανικής και της Γαλλικής Επανάστασης, καθώς και την επίδρασή τους στον υπόλοιπο κόσμο. • Να γνωρίζουν και να διακρίνουν πώς συνδέονται η Γαλλική Επανάσταση, ο Ναπολέων, η Ιερά Συμμαχία και η Ελληνική Επανάσταση.
	ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΚΑΤΩ ΑΠΟ ΞΕΝΗ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑ	
	Η κατάκτηση της ελληνικής χερσονήσου και οι συνθήκες ζωής των υπόδουλων.	<ul style="list-style-type: none"> • Να αντιλαμβάνονται τους λόγους που επέτρεψαν την πτώση της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας και την κατάκτηση του ελληνικού χώρου. • Να κατανοούν πως η ελληνική χερσόνησος κατακτήθηκε σταδιακά από τους Οθωμανούς Τούρκους και τους Λατίνους.

Νεότεροι Χρόνοι		<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν για τις συνθήκες διαβίωσης που επέβαλλαν Οθωμανοί και Λατίνοι στους υπόδουλους Έλληνες, τις ομοιότητες και τις διαφορές τους, τόσο γεωγραφικά όσο και χρονικά.
	<p>Συνθήκες συμβίωσης Ελλήνων και Οθωμανών. Οι φόροι «αίματος» των υπόδουλων Ελλήνων. Η νεοελληνική διασπορά.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν και να κατανοούν τη σημασία της εκκλησιαστικής και της κοινοτικής οργάνωσης του υπόδουλου ελληνισμού, καθώς και της ελληνικής παιδείας στη διάσωση και την αναμόρφωση των θεμελιωδών χαρακτηριστικών του νέου ελληνισμού. • Να γνωρίζουν για τον ρόλο και την προσφορά της Ορθόδοξης Εκκλησίας στη διάρκεια της Τουρκοκρατίας. • Να γνωρίζουν τα αίτια και τις συνέπειες του παιδομαζώματος για τον υπόδουλο ελληνισμό. • Να αντιλαμβάνονται τα βασικά αίτια που οδήγησαν τους Έλληνες στη μετανάστευση την περίοδο της Τουρκοκρατίας. • Να αξιολογούν την επίδραση και τη συμβολή των ελληνορθόδοξων κοινοτήτων της διασποράς στην οργάνωση της παιδείας.
	<p>Η αντίσταση στην οθωμανική εξουσία και οι φορείς της (εκκλησιαστικοί, λαϊκοί, κλέφτες και αρματολοί).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τη σημασία των θρύλων και των λαϊκών παραδόσεων στη διατήρηση της ιδιαιτερότητας και της ιδιοσυστασίας των Ελλήνων. • Να κατανοούν τις διαφορές ανάμεσα στους κλέφτες και τους αρματολούς, καθώς και τις μεταξύ τους σχέσεις. • Να γνωρίζουν τα βασικά επαναστατικά κινήματα των υπόδουλων Ελλήνων την περίοδο της Τουρκοκρατίας.
	<p>Δάσκαλοι του γένους και το έργο του Κοσμά του Αιτωλού.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τη συμβολή των δασκάλων του γένους στη διατήρηση της ελληνικής συνείδησης.
	<p>Ο Νεοελληνικός Διαφωτισμός, Ρήγας Βελεστινλής, Αδαμάντιος Κοραής.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να είναι ενήμεροι/-ες για το όραμα του Ρήγα Φεραίου (Βελεστινλή) και να αξιολογούν το έργο του. • Να γνωρίζουν τις απόψεις του Αδαμάντιου Κοραή για τη γλώσσα και την παιδεία του υπόδουλου γένους.
	<p>Οι αγώνες των Μανιατών και των Σουλιωτών.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τους αγώνες των Μανιατών και των Σουλιωτών. • Να κατανοούν τον ρόλο της γεωγραφικής θέσης στους αγώνες της Μάνης και του Σουλίου.

Νεότεροι Χρόνοι	ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΚΑΙ ΣΤΑΘΜΟΙ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ ΤΟΥ 1821-1830	
	Η Φιλική Εταιρεία.	<ul style="list-style-type: none"> ● Να γνωρίζουν την πολιτική οργάνωση των επαναστατημένων Ελλήνων. ● Να κατανοούν τον ρόλο της Φιλικής Εταιρείας στην προετοιμασία της εθνικής παλιγγενεσίας. ● Να γνωρίζουν ότι η επανάσταση των Ελλήνων είχε κυρίως εθνικοαπελευθερωτικό χαρακτήρα, καθώς στρεφόταν εναντίον των κατακτητών Τούρκων.
	Η εξέγερση στη Μολδοβλαχία – Ο Αλέξανδρος Υψηλάντης.	<ul style="list-style-type: none"> ● Να καταγράφουν και να αξιολογούν τους λόγους της έναρξης του Αγώνα από τη Μολδοβλαχία και τα αποτελέσματά του. ● Να αξιολογούν το μέγεθος της θυσίας και της προσφοράς των «Ιερολοχιτών».
	Η Επανάσταση στην Πελοπόννησο και τη Στερεά Ελλάδα.	<ul style="list-style-type: none"> ● Να γνωρίζουν και να κατανοούν τη σημασία των πρώτων σημαντικών επιτυχιών σε κάθε γεωγραφικό διαμέρισμα στεριάς και θάλασσας κατά το πρώτο έτος της Επανάστασης. ● Να γνωρίζουν ότι οι Έλληνες κατά τη διάρκεια της Επανάστασης του 1821 δε διέθεταν τακτικό στρατό, αλλά ένοπλα αντάρτικα τμήματα (αρματολοί και κλέφτες), που μπορούσαν να πολεμούν μόνο με αιφνιδιασμούς και σε ορεινές περιοχές.
	Η Επανάσταση στη Μακεδονία, τη Θεσσαλία και την Ήπειρο.	<ul style="list-style-type: none"> ● Να γνωρίζουν ότι η Επανάσταση υπήρξε μια υπόθεση όλων των υπόδουλων Ελλήνων. ● Να αντιλαμβάνονται τους λόγους για τους οποίους οι Έλληνες επαναστάτες δεν πέτυχαν τους στόχους τους σε αυτές τις περιοχές.
	Η Επανάσταση στα νησιά του Αιγαίου και ο Κωνσταντίνος Κανάρης.	<ul style="list-style-type: none"> ● Να γνωρίζουν και να κατανοούν τη σημασία των πρώτων σημαντικών επιτυχιών στη θάλασσα. ● Να γνωρίζουν τη μεγάλη συνεισφορά των νησιών στην εθνική υπόθεση. ● Να κατανοούν τη σημασία της δράσης των πυρπολικών και γενικότερα του ναυτικού στην επιτυχή έκβαση της Επανάστασης.
	Η άλωση της Τριπολιτσάς και η μάχη στα Δερβενάκια.	<ul style="list-style-type: none"> ● Να κατανοούν τη σημασία για την Επανάσταση της άλωσης της Τριπολιτσάς. ● Να αξιολογούν τη στρατηγική ικανότητα του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη, ο οποίος ακολουθώντας την τακτική της «καμένης γης» οδήγησε (αναγκαστικά) τον στρατό του Δράμαλη στα στενά των Δερβενακίων, για

Νεότεροι Χρόνοι		<p>να δώσει τη μάχη σε τόπο που αυτός επέλεξε και όπου αυτός είχε το στρατιωτικό πλεονέκτημα.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν τη σημασία της νίκης στα Δερβενάκια για τη μετέπειτα πορεία της Επανάστασης.
	Μορφές του Αγώνα: Ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης και ο Μάρκος Μπότσαρης.	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν και να αξιολογούν το σχέδιο του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη για ενιαίο συντονισμό του Αγώνα. • Να κατανοούν την κομβικής σημασίας συμβολή του Γέρου του Μοριά στην εδραίωση της Επανάστασης στην Πελοπόννησο. • Να αναγνωρίζουν τις προσωπικότητες και τις πράξεις τους, όπως ήταν η απαξίωση του έγγραφου διορισμού του Μάρκου Μπότσαρη στη θέση του στρατηγού.
	Οι εθνοσυνελεύσεις και η πολιτική οργάνωση του Αγώνα.	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν τις βασικές αρχές που ενέπνευσαν την Ελληνική Επανάσταση, οι οποίες εκφράστηκαν μέσα από τα επαναστατικά συντάγματα. • Να γνωρίζουν τις πρώτες προσπάθειες των επαναστατημένων Ελλήνων να δημιουργήσουν τις δομές ενός κράτους.
	Ο Ιμπραήμ στην Πελοπόννησο και η θυσία του Παπαφλέσσα.	<ul style="list-style-type: none"> • Να αντιλαμβάνονται ότι ο διχασμός και η διχόνοια αποτελούν ολέθρια λάθη, που οδηγούν σε αδιέξοδα και ήττες. • Να γνωρίζουν και να αξιολογούν τις συνέπειες της φυλάκισης του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη και της δολοφονίας του Οδυσσέα Ανδρούτσου στην Ακρόπολη. • Να κατανοούν το μήνυμα ενότητας που πήγαζε από τη θυσία του Παπαφλέσσα στο Μανιάκι.
	Οι πολιορκίες και η Έξοδος του Μεσολογγίου.	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τα γεγονότα που σχετίζονται με τους «Ελεύθερους Πολιορκημένους» του Μεσολογγίου. • Να αντιληφθούν τη διεθνή προβολή της Εξόδου του Μεσολογγίου και τη συμπάθεια που προκάλεσε για τους επαναστατημένους Έλληνες.
	Οι αγώνες του Γεώργιου Καραϊσκάκη.	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τα όσα συνέβησαν το έκτο έτος της Επανάστασης και να αποτιμούν το σχέδιο δράσης του Καραϊσκάκη για αποκοπή του εφοδιασμού του οθωμανικού στρατού.
	Η προσφορά των φιλελλήνων.	<ul style="list-style-type: none"> • Να αποτιμούν τη συμβολή των φιλελλήνων στον Αγώνα της Ανεξαρτησίας.

Νεότεροι Χρόνοι	Η παρέμβαση των Μεγάλων Δυνάμεων και η ναυμαχία στο Ναβαρίνο.	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν τη στάση των Μεγάλων Δυνάμεων απέναντι στον ελληνικό Αγώνα. • Να διακρίνουν τους λόγους που οδήγησαν τις Μεγάλες Δυνάμεις σε κοινή επέμβαση στο Ναβαρίνο και να αξιολογούν τις συνέπειες που είχε.
	Ο Ιωάννης Καποδίστριας.	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν το μέγεθος του έργου και την προσφορά του Ιωάννη Καποδίστρια στη δημιουργία και την οργάνωση του νέου ελληνικού κράτους.
	Η ίδρυση του πρώτου ανεξάρτητου ελληνικού κράτους.	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν τη σημασία της συγκρότησης του πρώτου ανεξάρτητου ελληνικού κράτους το 1830.
	Η ΕΛΛΑΔΑ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΟ ΚΡΑΤΟΣ – 19ος ΑΙΩΝΑΣ ΕΩΣ ΤΟ ΚΙΝΗΜΑ ΣΤΟΥ ΓΟΥΔΗ (1909)	
	Η περίοδος της αντιβασιλείας και η βασιλεία του Όθωνα.	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναλύουν τα βασικά χαρακτηριστικά του ελληνικού κράτους, όπως διαμορφώθηκαν κατά την οθωνική περίοδο, και τη στροφή του προς τη δυτική Ευρώπη. • Να εντοπίζουν τις αιτίες της Επανάστασης της 3ης Σεπτεμβρίου 1843. • Να γνωρίζουν έννοιες όπως: σύνταγμα, μοναρχία, βαυαροκρατία.
	Ο Γεώργιος Α΄, η βασιλεία του και η επικράτηση του κοινοβουλευτισμού.	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν πώς πραγματοποιήθηκε η αλλαγή της δυναστείας και πώς διαμορφώθηκαν οι πολιτικές και κοινωνικές συνθήκες στην Ελλάδα κατά την περίοδο της βασιλείας του Γεωργίου Α΄. • Να γνωρίζουν τα σημαντικότερα διπλωματικά και στρατιωτικά γεγονότα της περιόδου 1880 στον ελλαδικό χώρο. • Να αξιολογούν τα σημαντικότερα έργα των κυβερνήσεων του Χαρίλαου Τρικούπη και τη συμβολή του στην εδραίωση του κοινοβουλευτισμού. • Να κατανοούν έννοιες όπως αρχή της δεδηλωμένης, βασιλευομένη δημοκρατία, τσιφλίκια, εκσυγχρονισμός, πτώχευση.
Η Μεγάλη Ιδέα και η εδαφική επέκταση της Ελλάδας.	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν το περιεχόμενο της Μεγάλης Ιδέας και τις συνθήκες μέσα στις οποίες αυτή γεννήθηκε. • Να είναι ενήμεροι/-ες για τη διαδικασία της ένωσης των Ιονίων νήσων και της Θεσσαλίας με την Ελλάδα. • Να γνωρίζουν τους αγώνες των Κρητών για ένωση με την Ελλάδα. 	

Νεότεροι Χρόνοι		<ul style="list-style-type: none"> ● Να γνωρίζουν τις περιοχές που ενσωματώθηκαν στο ελληνικό κράτος στη διάρκεια του 19ου αιώνα. ● Να αντιληφθούν τα αίτια και τις συνέπειες του Ελληνοτουρκικού Πολέμου του 1897.
	<p>Η έκφραση του «Ανατολικού Ζητήματος» στα Βαλκάνια και ο Μακεδονικός Αγώνας (1904-1908).</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Να κατανοούν και να ιεραρχούν τις αιτίες των μεταβολών στη βαλκανική χερσόνησο στα τέλη του 19ου και στις αρχές του 20ού αιώνα. ● Να γνωρίζουν για τη διάσωση του ελληνισμού της Μακεδονίας σε συνθήκες υποδούλωσης και διεκδίκησής του. ● Να εντοπίζουν τις σπουδαιότερες φάσεις και τα πιο σημαντικά γεγονότα του Μακεδονικού Αγώνα. ● Να αξιολογούν τη σημασία του Μακεδονικού Αγώνα για τη μετέπειτα ενσωμάτωση της Μακεδονίας στην Ελλάδα. ● Να κατανοούν έννοιες όπως μακεδονομάχοι, κομιτατζήδες, ανταρτικές ομάδες, διείσδυση.
	<p>Το Κίνημα στου Γουδή (1909) και η αλλαγή του πολιτικού σκηνικού.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Να διακρίνουν και να αξιολογούν τους παράγοντες που οδήγησαν στο Κίνημα στου Γουδή, καθώς και τις συνέπειες που αυτό είχε στην πολιτική ζωή της χώρας. ● Να γνωρίζουν τον ρόλο και τη σημασία της προσωπικότητας του Ελευθέριου Βενιζέλου στη δεδομένη χρονική στιγμή. ● Να έχουν μία πρώτη εικόνα για την προοδευτική αστικοποίηση του ελληνικού κράτους. ● Να γνωρίζουν έννοιες όπως: κίνημα, αρχή λαϊκής κυριαρχίας, στρατιωτική επέμβαση.
	<p>Η πνευματική και καλλιτεχνική ζωή στο ελληνικό κράτος κατά τον 19ο αιώνα.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Να γνωρίζουν τα σημαντικότερα πνευματικά γεγονότα της περιόδου, καθώς και τις προσωπικότητες που τα διαμόρφωσαν. ● Να διακρίνουν τα βασικά λογοτεχνικά και καλλιτεχνικά ρεύματα της περιόδου. ● Να γνωρίζουν το νοηματικό περιεχόμενο της «Μεγάλης Ιδέας» και τους βασικούς εκπροσώπους της τέχνης που αυτή ενέπνευσε. ● Να γνωρίζουν και να κατανοούν έννοιες, όπως νατουραλισμός, ρεαλισμός, δημοτικισμός, Εκπαιδευτικός Όμιλος.

Σύγχρονη Εποχή	Η ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΤΑ ΤΟΝ 20ό ΑΙΩΝΑ	
	Οι Βαλκανικοί Πόλεμοι.	<ul style="list-style-type: none"> ● Να γνωρίζουν και να ιεραρχούν τα πιο σημαντικά πολεμικά και διπλωματικά γεγονότα των Βαλκανικών Πολέμων. ● Να αξιολογούν τις συνέπειες των Βαλκανικών Πολέμων ως προς την οικονομική, κοινωνική και πολιτική πορεία του ελληνικού κράτους και τη διαμόρφωση της νεοελληνικής κοινωνίας. ● Να κατανοούν έννοιες όπως συνθήκη, συμμαχία, εθνική ομοψυχία.
	Ο Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος και η εμπλοκή της Ελλάδας (1914-1918).	<ul style="list-style-type: none"> ● Να αξιολογούν τα αίτια του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου. ● Να γνωρίζουν τις αντιμαχόμενες παρατάξεις κατά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, καθώς και τους νικητές και ηττημένους του πολέμου. ● Να κατανοούν τη θέση της Ελλάδας και να αναλύουν τους λόγους που οδήγησαν στον εθνικό διχασμό.
	Ο ελληνισμός της Μικράς Ασίας, του Πόντου και της Ανατολικής Θράκης – Η Μικρασιατική Εκστρατεία και η Καταστροφή (1919 -1922).	<ul style="list-style-type: none"> ● Να γνωρίζουν τη μακράιωνη ελληνική παρουσία στην Ανατολή και πώς αυτή επηρέασε την απόφαση για τη Μικρασιατική Εκστρατεία. ● Να κατανοούν και να αποτιμούν την πολιτική αλλαγή του 1920. ● Να εξηγούν γιατί η πολιτική αλλαγή του 1920 επηρέασε την εξέλιξη της Μικρασιατικής Εκστρατείας. ● Να συσχετίζουν τη δημιουργία του τουρκικού εθνικού κινήματος με τη βίαιη εκδίωξη και τη γενοκτονία των Ελλήνων της Μικράς Ασίας, του Πόντου και της Ανατολικής Θράκης. ● Να γνωρίζουν την κατάληξη της εκστρατείας στη Μικρά Ασία και να αξιολογούν τις συνέπειές της για την ελληνική κοινωνία.
	Η περίοδος του Μεσοπολέμου (1919-1939).	<ul style="list-style-type: none"> ● Να αντιλαμβάνονται τη σημασία του όρου πρόσφυγας, καθώς και τη δυσκολία διαχείρισης του προσφυγικού ζητήματος. ● Να γνωρίζουν και να επεξηγούν τις πολιτικές και κοινωνικές εξελίξεις στην Ελλάδα κατά τη διάρκεια του Μεσοπολέμου. ● Να γνωρίζουν και να αναλύουν τους κύριους όρους της Συνθήκης της Λωζάννης.

Σύγχρονη Εποχή		<ul style="list-style-type: none"> ● Να επισημαίνουν τα προβλήματα που είχε να αντιμετωπίσει η Ελλάδα στη διάρκεια του Μεσοπολέμου. ● Να κατανοούν τις πολιτικές, κοινωνικές και οικονομικές αλλαγές στην Ευρώπη κατά τον Μεσοπόλεμο.
	<p>Η είσοδος της Ελλάδας στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Η ιταλική επίθεση (1940).</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Να γνωρίζουν για τη σύμπραξη του Χίτλερ με τον Μουσολίνι, καθώς και την ιδεολογική συγγένεια ναζισμού – φασισμού. ● Να κατανοούν τα αίτια που οδήγησαν στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. ● Να κατανοούν και να επεξηγούν τα αίτια, τις αφορμές και τις συμμαχίες του Β' Παγκόσμιου Πολέμου. ● Να γνωρίζουν και να αξιολογούν την ιταλική επίθεση, το ελληνικό «ΟΧΙ», καθώς και την έκβαση των στρατιωτικών γεγονότων του Ελληνοϊταλικού Πολέμου. ● Να αντιλαμβάνονται τη σημασία και τη σπουδαιότητα της νίκης της Ελλάδας επί της Ιταλίας.
	<p>Η γερμανική εισβολή (1941).</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Να επεξηγούν τη σημασία που είχε για τις δυνάμεις του Άξονα η κατάληψη της Ελλάδας. ● Να γνωρίζουν ότι η γερμανική εισβολή πραγματοποιήθηκε στην Ελλάδα στις 6 Απριλίου 1941 και να αποτιμούν τα δεινά του πολέμου. ● Να γνωρίζουν για τις ελληνικές μαρτυρικές πόλεις και χωριά, και για τα αίτια και τις τραγικές συνέπειες του Ολοκαυτώματος.
	<p>Κατοχή, εθνική αντίσταση, απελευθέρωση και Εμφύλιος Πόλεμος (1941-1949).</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Να αξιολογούν την τριπλή κατοχή που επιβλήθηκε στην Ελλάδα κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. ● Να γνωρίζουν και να επεξηγούν τα δεινά που επέφερε στη χώρα η Κατοχή. ● Να αναγνωρίζουν τις δράσεις και την αξία της εθνικής αντίστασης. ● Να αποτιμούν τις συνέπειες του Εμφύλιου Πολέμου.
	<p>Η ανασυγκρότηση της Ελλάδας και η ανακοπή της πορείας της από τη Δικτατορία του 1967 (1950-1974).</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Να αναλύουν τα προβλήματα που δημιούργησαν στη χώρα η Κατοχή και ο Εμφύλιος Πόλεμος. ● Να γνωρίζουν για τις διώξεις των Ελλήνων της Κωνσταντινούπολης τον Σεπτέμβριο του 1955.

Σύγχρονη Εποχή		<ul style="list-style-type: none"> • Να αναλύουν τις αρνητικές επιπτώσεις της Δικτατορίας του 1967 για τη χώρα και να αναγνωρίζουν τον ρόλο της αντίστασης του ελληνικού λαού για την πτώση της.
	Ο απελευθερωτικός αγώνας του κυπριακού ελληνισμού και η τουρκική εισβολή.	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν και να αξιολογούν τους αγώνες των Κυπρίων για ελευθερία και ένωση με την Ελλάδα. • Να κατανοούν τον αντίκτυπο του Κυπριακού Ζητήματος στις ελληνοτουρκικές σχέσεις. • Να κατανοούν και να αξιολογούν την εισβολή του τουρκικού στρατού στο βόρειο τμήμα της Κύπρου το 1974 και την κατοχή μεγάλου μέρους του νησιού. • Να επεξηγούν τη σημασία της ένταξης της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση το 2004.
	Η Μεταπολίτευση και η θέση της Ελλάδας στην ευρωπαϊκή οικογένεια.	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν και να αποτιμούν την ομαλή μετάβαση της Ελλάδας στη δημοκρατία το 1974, καθώς και την πρόοδο της χώρας. • Να γνωρίζουν και να προσδιορίζουν τα στάδια από τα οποία πέρασε η Ελλάδα στην πορεία της προς την Ευρωπαϊκή Ένωση. • Να αντιλαμβάνονται τη θέση της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. • Να κατανοούν τα μεγάλα ζητήματα που απασχολούν σήμερα την ευρωπαϊκή οικογένεια (οικονομική κρίση και ανισότητες, προστασία περιβάλλοντος, κλιματική αλλαγή, μετανάστευση).

Το παρόν Πρόγραμμα Σπουδών, κατά το σχολικό έτος 2022-2023, θα εφαρμοσθεί πιλοτικά σε όλα τα Πειραματικά Δημοτικά σχολεία της χώρας, σε συνδυασμό με τα ισχύοντα Προγράμματα Σπουδών.

Η περαιτέρω εφαρμογή του θα ορισθεί με νέα υπουργική απόφαση.

Η απόφαση αυτή να δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Μαρούσι, 30 Ιανουαρίου 2023

Η Υφυπουργός

ΖΩΗ ΜΑΚΡΗ

ΕΘΝΙΚΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ

Το Εθνικό Τυπογραφείο αποτελεί δημόσια υπηρεσία υπαγόμενη στην Προεδρία της Κυβέρνησης και έχει την ευθύνη τόσο για τη σύνταξη, διαχείριση, εκτύπωση και κυκλοφορία των Φύλλων της Εφημερίδας της Κυβερνήσεως (ΦΕΚ), όσο και για την κάλυψη των εκτυπωτικών - εκδοτικών αναγκών του δημοσίου και του ευρύτερου δημόσιου τομέα (ν. 3469/2006/Α' 131 και π.δ. 29/2018/Α' 58).

1. ΦΥΛΛΟ ΤΗΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ (ΦΕΚ)

- Τα **ΦΕΚ σε ηλεκτρονική μορφή** διατίθενται δωρεάν στο **www.et.gr**, την επίσημη ιστοσελίδα του Εθνικού Τυπογραφείου. Όσα ΦΕΚ δεν έχουν ψηφιοποιηθεί και καταχωριστεί στην ανωτέρω ιστοσελίδα, ψηφιοποιούνται και αποστέλλονται επίσης δωρεάν με την υποβολή αίτησης, για την οποία αρκεί η συμπλήρωση των αναγκαίων στοιχείων σε ειδική φόρμα στον ιστότοπο **www.et.gr**.

- Τα **ΦΕΚ σε έντυπη μορφή** διατίθενται σε μεμονωμένα φύλλα είτε απευθείας από το Τμήμα Πωλήσεων και Συνδρομητών, είτε ταχυδρομικά με την αποστολή αιτήματος παραγγελίας μέσω των ΚΕΠ, είτε με ετήσια συνδρομή μέσω του Τμήματος Πωλήσεων και Συνδρομητών. Το κόστος ενός ασπρόμαυρου ΦΕΚ από 1 έως 16 σελίδες είναι 1,00 €, αλλά για κάθε επιπλέον οκτασέλιδο (ή μέρος αυτού) προσαυξάνεται κατά 0,20 €. Το κόστος ενός έγχρωμου ΦΕΚ από 1 έως 16 σελίδες είναι 1,50 €, αλλά για κάθε επιπλέον οκτασέλιδο (ή μέρος αυτού) προσαυξάνεται κατά 0,30 €. Το τεύχος Α.Σ.Ε.Π. διατίθεται δωρεάν.

• Τρόποι αποστολής κειμένων προς δημοσίευση:

Α. Τα κείμενα προς δημοσίευση στο ΦΕΚ, από τις υπηρεσίες και τους φορείς του δημοσίου, αποστέλλονται ηλεκτρονικά στη διεύθυνση **webmaster.et@et.gr** με χρήση προηγμένης ψηφιακής υπογραφής και χρονοσήμανσης.

Β. Κατ' εξαίρεση, όσοι πολίτες δεν διαθέτουν προηγμένη ψηφιακή υπογραφή μπορούν είτε να αποστέλλουν ταχυδρομικά, είτε να καταθέτουν με εκπρόσωπό τους κείμενα προς δημοσίευση εκτυπωμένα σε χαρτί στο Τμήμα Παραλαβής και Καταχώρισης Δημοσιευμάτων.

- Πληροφορίες, σχετικά με την αποστολή/κατάθεση εγγράφων προς δημοσίευση, την ημερήσια κυκλοφορία των Φ.Ε.Κ., με την πώληση των τευχών και με τους ισχύοντες τιμοκαταλόγους για όλες τις υπηρεσίες μας, περιλαμβάνονται στον ιστότοπο (**www.et.gr**). Επίσης μέσω του ιστότοπου δίδονται πληροφορίες σχετικά με την πορεία δημοσίευσης των εγγράφων, με βάση τον Κωδικό Αριθμό Δημοσιεύματος (ΚΑΔ). Πρόκειται για τον αριθμό που εκδίδει το Εθνικό Τυπογραφείο για όλα τα κείμενα που πληρούν τις προϋποθέσεις δημοσίευσης.

2. ΕΚΤΥΠΩΤΙΚΕΣ - ΕΚΔΟΤΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ

Το Εθνικό Τυπογραφείο ανταποκρινόμενο σε αιτήματα υπηρεσιών και φορέων του δημοσίου αναλαμβάνει να σχεδιάσει και να εκτυπώσει έντυπα, φυλλάδια, βιβλία, αφίσες, μπλοκ, μηχανογραφικά έντυπα, φακέλους για κάθε χρήση, κ.ά.

Επίσης σχεδιάζει ψηφιακές εκδόσεις, λογότυπα και παράγει οπτικοακουστικό υλικό.

Ταχυδρομική Διεύθυνση: Καποδιστρίου 34, τ.κ. 10432, Αθήνα

Ιστότοπος: **www.et.gr**

ΤΗΛΕΦΩΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ: 210 5279000 - fax: 210 5279054

Πληροφορίες σχετικά με την λειτουργία του ιστότοπου: **helpdesk.et@et.gr**

ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗ ΚΟΙΝΟΥ

Πωλήσεις - Συνδρομές: (Ισόγειο, τηλ. 210 5279178 - 180)

Πληροφορίες: (Ισόγειο, Γρ. 3 και τηλεφ. κέντρο 210 5279000)

Παραλαβή Δημ. Ύλης: (Ισόγειο, τηλ. 210 5279167, 210 5279139)

Αποστολή ψηφιακά υπογεγραμμένων εγγράφων προς δημοσίευση στο ΦΕΚ: **webmaster.et@et.gr**

Πληροφορίες για γενικό πρωτόκολλο και αλληλογραφία: **grammateia@et.gr**

Ωράριο για το κοινό: Δευτέρα ως Παρασκευή: 8:00 - 13:30

Πείτε μας τη γνώμη σας,

για να βελτιώσουμε τις υπηρεσίες μας, συμπληρώνοντας την ειδική φόρμα στον ιστότοπό μας.

